

บทที่ 5

การวิเคราะห์กระบวนการเข้ารหัสของผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสารที่ทำหน้าที่ในการเข้ารหัสสารเพื่อสร้างความเข้าใจในความหมายของสารให้เกิดกับผู้รับสาร ผู้ส่งสารที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารมวลชนนั้นจะมีจำนวนมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป เช่นในการสื่อสารผ่านสื่อโทรทัศน์นั้นผู้ส่งสารคือ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ผู้ควบคุมการผลิต พิธีกร ฯลฯ จากเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมานั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตเนื้อหาเหล่านั้น คือ

1. ผู้เขียนบท, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ และพิธีกร รายการเปิดอก ตอน สุริยัน คักดีไฮสง
2. ผู้ทำข้อมูล , ผู้เขียนบท , ผู้ควบคุมการผลิตละคร, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ และพิธีกร รายการละครแห่งชีวิต ตอน หนู เชิญยิ้ม
3. ผู้เขียนบท , ผู้ควบคุมการผลิตรายการ รายการสี่มุมสแควร์ ตอน หนู เชิญยิ้ม และตอน สุริยัน คักดีไฮสง
4. ผู้เขียนคอลัมน์ดาราวาเทรต

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็นซึ่งจะทำให้สามารถตรวจสอบกับกลยุทธ์ที่ปรากฏในเนื้อหาที่วิเคราะห์มาแล้วได้ว่าตรงกับจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารหรือไม่, ทักษะคดีที่มีผลต่อการเลือกนำเสนอเนื้อหาและวิธีการในการนำเสนอ และทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประเด็นเนื้อหา ซึ่งทั้งสามประเด็นนี้มีความสำคัญต่อการผลิตและนำเสนอสารเป็นอย่างยิ่ง และเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้วิจัยสามารถจะสรุปเชื่อมโยงไปยังวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจของสังคมไทยได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสารจะครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายในการนำเสนอและความคาดหวังที่มีต่อผู้รับสาร
2. ทักษะคดีของผู้ส่งสารต่อการนำเสนอ
3. ลักษณะการผลิตงานของสื่อ
4. กลยุทธ์ด้านการเลือกเนื้อหา

5. กลยุทธ์ด้านการเลือกรูปแบบนำเสนอ
6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประเด็นเนื้อหา

1. จุดมุ่งหมายในการนำเสนอและความคาดหวังต่อผู้รับสาร

จุดมุ่งหมายในการนำเสนอและความคาดหวังต่อผู้รับสารเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตสารและวิธีการในการนำเสนอสารนั้นสู่ผู้รับสาร ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร ดังนี้

1.1 เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงผลของการกระทำ

จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารในข้อนี้พบในผู้ส่งสารรายการเปิดอกและสีท่อมสแควร์ที่นำเสนอเรื่องราวของสุริยัน คักดีไฮสงซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรง ซึ่งผู้ส่งสารต้องการนำเสนอเพื่อชี้ให้เห็นในเรื่องผลของการกระทำ ซึ่งในการนำเสนอบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับที่สังคมยังไม่ยอมรับนั้น จะมีความยากในการนำเสนอมากกว่าในกรณีอื่น ๆ เนื่องจากว่าการนำเสนอบุคคลในลักษณะนี้อาจจะเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษต่อสังคมได้ทั้งสองกรณี ผู้ส่งสารจึงได้ชูประเด็นเรื่องผลของการกระทำเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งในการนำเสนอตนเอง

“เราต้องการเตือนคนดูว่า ถ้าคุณทำผิดคุณต้องได้รับโทษ เตือนสังคมให้เห็นความน่ากลัวว่า ถ้าทำ ผลนั้นมันจะตามมาสนอง อันนี้ต่างหากที่เราต้องการเตือนคนดู ให้เขาคิดไปในสิ่งที่เราต้องการให้ได้ ซึ่งในสิ่งที่เราต้องการให้เขาคิดตามเนี่ย เราก็ต้องดูด้วยว่า มันไม่ใช่การชวนเขาไปฆ่าคนอื่น ไม่ได้ชวนเขาไปขโมยของ สิ่งที่เราต้องการชวนเขาก็คือ ชวนเขาไปทำในสิ่งที่ดี” (รวมพร ศรีสุมานันท์ ,สัมภาษณ์ , 26 เม.ย. 39)

1.2 เพื่อเป็นอุทาหรณ์หรือตัวอย่างในแบบผู้ร้ายกลับใจสำหรับบุคคลอื่น

ผู้ส่งสารในรายการที่นำเสนอเรื่องราวของสุริยัน คักดีไฮสง และหนู เขิญยิ้มมีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอเพื่อเป็นอุทาหรณ์หรือตัวอย่างในแบบผู้ร้ายกลับใจแก่ผู้รับสาร ซึ่งทั้งสองกรณีนี้เหมาะสมจะเป็นตัวอย่างและให้ข้อคิดกับบุคคลที่ดำเนินชีวิตผิดพลาดเพื่อให้เลิกจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

“เรื่องของเขาเป็นอุททาหารณ์สอนใจคนได้ เป็นแบบอย่างของคนที่ไม่ดีแล้วกลับตัวกลับใจได้ การจะกลับตัวกลับใจอาจจะใช้ข้อมูลจากเขาไปคิดพิจารณาว่าชีวิตของคนที่เป็นเสีย เป็นมือปืนรับจ้างฆ่าคนนี่มันมีแต่เลวร้ายไม่มีอะไรดี เขาผ่านมานานเขาอาจจะเพิ่งคิดได้ แต่ใครที่ดูรายการนี้อยู่แล้วกำลังมีอาชีพนี้อยู่อาจจะได้คิดเล็กเร็วขึ้น หรือว่าตัดสินใจไม่ทำอย่างที่เขาทำ” (ดวงตา ตุงคะมณี , สัมภาษณ์ , 14 พ.ค. 39)

1.3 เพื่อต้องการให้ผู้รับสารได้รับประโยชน์จากประสบการณ์โดยอ้อม

ในการนำเสนอเรื่องราวของสุริยัน ศักดิ์ไชสง แม้ว่าผู้ส่งสารจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงในการนำเสนอบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับรุนแรงก็ตาม แต่ผู้ส่งสารยังคงเห็นถึงประโยชน์ในการนำเสนอมากกว่าและในการนำเสนอนี้จะให้ประโยชน์กับผู้รับสารได้อีกแบบหนึ่ง ทำให้ผู้รับสารได้เรียนรู้แบบผ่านประสบการณ์ตรงของผู้อื่น เช่นเดียวกับกรณีของหนู เชิญยิ้ม ซึ่งผู้ส่งสารได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประเด็นนี้เป็นประโยชน์จากประสบการณ์โดยตรงของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตที่ได้มาเปิดเผยในรายการ เนื่องจากว่าเป็นบุคคลซึ่งเคยผ่านประสบการณ์ในการประพฤติเบี่ยงเบนมาแล้ว และเลิกจากความประพฤติเหล่านั้นเพราะพบว่าเป็นสิ่งไม่ดี เป็นบุคคลที่ผ่านประสบการณ์จริง ดังนั้นการให้อุททาหารณ์หรือข้อคิดจึงเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยผ่านประสบการณ์ดังกล่าวมาก่อน

“ คนแบบผู้ร้ายกลับใจ หรือเคสแบบนี้ที่เคยประพฤติตัวล้มเหลว เหลวแหลก มาเนี่ย เขาอาจจะเห็นความจริงในสิ่งที่เขาก็ก็น่ามันไม่ได้ให้ผลดีอะไรสำหรับชีวิต ถ้าเขามีประสบการณ์อยู่กับความเลว แล้วความเลวนั้นมันไม่ได้ให้ผลดีกับเขา เขาจะได้มีเรื่องมาบอกเล่าให้คนอื่นฟัง เพราะว่าคนที่เคยทำดีมาตลอดจะไม่มีประสบการณ์ในการอยู่กับสิ่งเลว คนเหล่านี้ต่างหากที่จะมาเป็นภูมิคุ้มกันให้สังคมมันแข็งแกร่งขึ้น ทำให้สังคมมันได้รับการเยียวยา มันก็ต้องใช้วิธีแบบวัคซีน เอาเชื้อโรคมารักษาคน คนเหล่านี้ก็เท่ากับว่าเขาเป็น case study ที่เราต้องศึกษา เอาหลายๆแง่มุมพิจารณา “ (ดิลก ทองวัฒนา , สัมภาษณ์ , 4 มิ.ย. 39)

1.4 เพื่อต้องการให้ผู้รับสารได้รับความบันเทิงจากประเด็นที่น่าสนใจ

การนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในรายการสี่มุมสแควร์ ในกรณีของหนู เชิญยิ้มนั้นผู้ส่งสารไม่ได้ตั้งใจเน้นในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนเท่าใดนัก ดังนั้นเรื่องราวของหนู เชิญยิ้มที่ถูกนำเสนอจึงเน้นในเรื่องของการเข้าสู่การตลกมากที่สุด แม้ว่าผู้ส่งสารต้องการนำเสนอเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนบ้างแต่ไม่ใช่ในลักษณะเจาะลึกในประเด็นนี้มากนัก ซึ่งการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มผู้ส่งสารกล่าวว่าได้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดคิด

ไว้มาก่อน คือ เมื่อถามถึงเรื่องราวในอดีตกลับทำให้หนู เชิญยิ้มสะท้อนใจจนถึงกับร้องไห้ออกมา ทั้ง ๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการนำเสนอเรื่องของคุณตลกเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

“ เราไม่ได้ลืกลึกในชีวิตส่วนนั้นของเขา จริงๆแล้วเราเชิญหนูมาเนี่ย เราต้องการความสนุกสนานบันเทิงในชีวิตของเขา แต่มันกลับกลายเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง คือตลกเนี่ยนะถ้าเรานำเสนอแต่เรื่องชีวิตเศร้าๆ คนดูก็จะผิดหวังนะ เพราะเขาเคยดูว่าคนนี้เล่นตลกสนุกมากเลย แต่พอมานั่งฟังชีวิตของเขา มันขัดกันกับภาพที่เขาเป็นอยู่นะ ” (วัชร คุปตลาภรณ์ , สัมภาษณ์ , 22 ก.ค. 2539)

แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอเรื่องของคุณตลกประพจน์เพียงคนเดียวเป็นประเด็นหลัก ดังนั้นจึงไม่พบวิธีการนำเสนอเรื่องของคุณตลกประพจน์เพียงคนเดียวในรายการอื่นเช่น การสอดแทรกข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของคุณตลกประพจน์เป็นต้น

1.5. ไม่ต้องการเชิดชูพฤติกรรมเพียงคนเดียวในอดีตหรือให้นำมาเป็นแบบอย่าง

การนำเสนอประเด็นของสุริยัน ศักดิ์ไธสงในรายการสี่ทุ่มสแควร์ และหนู เชิญยิ้มในรายการละครแห่งชีวิตนั้น ผู้ส่งสารมีความตั้งใจนำเสนอในประเด็นของคุณตลกประพจน์เพียงคนเดียวที่ผ่านมา โดยเฉพาะในรายการสี่ทุ่มสแควร์ที่เน้นในเรื่องของคุณตลกประพจน์เพียงคนเดียวในอดีตและเป็นการนำเสนอบุคคลที่มีความประพจน์เพียงคนเดียวในระดับรุนแรง ซึ่งผู้ส่งสารได้ให้เหตุผลว่าต้องใช้ความระมัดระวังในการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจ เนื่องจากไม่ต้องการให้พฤติกรรมเพียงคนเดียวในอดีตของหนู เชิญยิ้มและสุริยัน ศักดิ์ไธสงกลายเป็นแบบอย่างได้ รวมทั้งไม่ได้นำพฤติกรรมในอดีตมาเชิดชูว่าเป็นสิ่งดี จึงต้องมีการชี้แจงในรายการว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ควรทำตาม

“เราไปรยหัวไว้ก่อนเลยว่า ที่เราเอามาออกเนี่ยไม่ใช่จะนำมาให้เป็นเยี่ยงอย่าง เราไม่ได้นำมาออกเพื่อที่จะเชิดชูให้เขาเป็นปูชนียบุคคล ซึ่งสมัยก่อนเราเคยนำแต่คนดี ๆ มาออก คือ คนที่มานั่งเก้าอี้ตรงนี้ คือคนที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งมันก็เสี่ยง เพราะถ้าคุณสุริยันมานั่งแล้วคนต่อไปที่จะมานั่งเก้าอี้ตรงนี้ต่อ เขาจะคิดหรือเปล่าว่าความศักดิ์สิทธิ์ของเก้าอี้มันหายไป เพราะที่ๆรัฐมนตรีมานั่ง โจรก็เริ่มมานั่งแล้ว” (รุ่งรัตน์ สุริยะ , สัมภาษณ์ , 26 มิ.ย. 2539)

จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารในการนำเสนอประเด็นของบุคคลที่มีความประพจน์เพียงคนเดียวในกรณีของหนู เชิญยิ้มและสุริยัน ศักดิ์ไธสง จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมาย

ในการนำเสนอทั้ง 5 ประการดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งผู้ส่งสารบางรายการนั้นมีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนที่เหมือนกัน เช่นจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นอุทาหรณ์หรือตัวอย่างในแบบผู้ร้ายกลับใจกับบุคคลอื่นทั้งรายการที่นำเสนอประเด็นของสุริยัน คักดีโฮสงและหนู เขิญยิ้ม แต่ผู้ส่งสารในบางรายการก็จะมีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอที่แตกต่างไปจากรายการอื่น ๆ เช่นจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้รับสารได้รับความบันเทิงจากประเด็นที่นำเสนอ ซึ่งผู้ส่งสารรายการสีหุ่มสแควร์ตอนหนู เขิญยิ้มได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าไม่ต้องการเน้นในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนแต่ต้องการนำเสนอความบันเทิงจากรื่องราวของตลกเท่านั้นเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายในการนำเสนอข้อนี้พบในประเด็นของหนู เขิญยิ้มซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนระดับเบา ในขณะที่จุดมุ่งหมายในการนำเสนอบางประเด็นก็พบในการนำเสนอสุริยัน คักดีโฮสงเท่านั้น คือจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงผลของการกระทำ ซึ่งพบแต่ในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรง แสดงให้เห็นว่าระดับของความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อจุดมุ่งหมายในการนำเสนอ นั่นคือระดับของความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นสามารถบอกถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอเนื้อหาของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนได้ด้วยส่วนหนึ่ง อย่างน้อยก็จะทำนายได้ว่าผู้ส่งสารอาจจะจุดมุ่งหมายในการนำเสนอไปในทิศทางใดได้บ้าง

เมื่อนำจุดมุ่งหมายในการนำเสนอที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสารมาเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายที่ปรากฏในเนื้อหาซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าจุดมุ่งหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งสององค์ประกอบมีความสอดคล้องกันอยู่ 3 ประการคือ ต้องการชี้ให้เห็นถึงผลของการกระทำ เพื่อเป็นอุทาหรณ์หรือตัวอย่างให้กับบุคคลอื่น และต้องการให้ผู้รับสารได้รับประโยชน์จากประสบการณ์โดยอ้อม แต่จุดมุ่งหมายอีกสองประการคือ ต้องการให้ผู้รับสารได้รับความบันเทิง และไม่ต้องการเชิดชูพฤติกรรมเบี่ยงเบน จะไม่พบในการวิเคราะห์เนื้อหา และจุดมุ่งหมายเรื่องความบันเทิงนั้นพบในผู้ส่งสารในรายการที่นำเสนอหนู เขิญยิ้มเพียงรายการเดียว และจุดมุ่งหมายอีกข้อหนึ่งนั้นก็พบในผู้ส่งสารในรายการที่นำเสนอสุริยัน คักดีโฮสงเท่านั้น จุดมุ่งหมายสองประการหลังซึ่งไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วิเคราะห์ได้ในการนำเสนอเนื้อหานั้นแสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนของผู้ส่งสารในกระบวนการเข้ารหัสสารในการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจทั้งสองกรณีที่แตกต่างกันไป และจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารทั้งสองประการนี้เป็นการยืนยันสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบในการวิเคราะห์เนื้อหาของหนู เขิญยิ้ม และสุริยัน คักดีโฮสง ซึ่งมีตัวแปรต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องที่ทำให้กลยุทธ์และวิธีการนำเสนอแตกต่างกัน

เมื่อย้อนกลับไปดูผลการวิเคราะห์เนื้อหาสารโดยเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ผู้ส่งสารแล้ว ผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ผู้ส่งสารนั้นเป็นข้อสนับสนุนที่ดีในผลการวิเคราะห์เนื้อหา และตอกย้ำเจตนาารมณ์ที่ปรากฏในการนำเสนออย่างชัดเจนว่าประเด็นของผู้ร้าย

กลับใจนั้นมีคุณค่าในการนำเสนอเป็นอย่างมาก คือ เป็นประโยชน์, เป็นอุทาหรณ์ต่อผู้รับสารได้เป็นอย่างดีในการสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมเบี่ยงเบน รวมทั้งเป็นรูปแบบที่นำมาใช้ในการป้องกันผู้รับสารไม่ให้เข้าสู่การประพฤติเบี่ยงเบนและกระตุ้นให้ผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในสังคมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีดังเช่นกรณีที่ถูกนำเสนออีกด้วย

2. ทัศนคติของผู้ส่งสารในการนำเสนอเรื่องผู้ร้ายกลับใจ

ทัศนคติของผู้ส่งสารเป็นส่วนสำคัญในการคัดเลือกสารและกำหนดแนวทางและรูปแบบในการนำเสนอ รวมทั้งยังส่งผลให้เกิดการสร้างภาพลักษณ์ของวีรบุรุษให้กับผู้ร้ายกลับใจอีกด้วย ดังนั้นเนื้อหาที่ถูกนำเสนอจะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ส่งสารต่อประเด็นนั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ส่งสารใน 3 รูปแบบ คือ

1. ทัศนคติต่อการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจ
2. ทัศนคติต่อบุคคลที่กระทำผิด
3. ทัศนคติเปรียบเทียบระหว่างผู้ร้ายกลับใจและคนดีตั้งแต่ต้นจนปลาย

2.1 ทัศนคติต่อการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจ

2.1.1 เป็นกลไกป้องกันและแก้ไขการทำชั่วและส่งเสริมการทำดี

(1) จากเรื่องผลของการกระทำ

พบว่าทัศนคติของผู้ส่งสารรายการเปิดออกยังคงเป็นแนวทางเดียวกับจุดมุ่งหมายในการนำเสนอ โดยที่ผู้ส่งสารมีความคิดเห็นว่าการนำเสนอประเด็นของสุรียัน คักดีไธสงนั้นผู้รับสารจะเห็นถึงผลของการกระทำอย่างชัดเจน ทำให้กลัวที่จะทำชั่วและอยากที่จะทำดี ผู้ส่งสารจึงเห็นว่าประเด็นของผู้ร้ายกลับใจนี้มีคุณค่าในการนำเสนอเช่นกัน

“การที่เรานำเสนอคนแบบสุรียันนี้ทำให้คนนึกถึงผลการกระทำ ทำให้คนอยากทำดี มีกำลังใจในการทำดี เพราะการที่เขาทำดีมันจะต้องมีผลจากการกระทำนั้น หรือทำชั่วเขาก็ต้องได้รับผลจากการกระทำตรงนั้นเหมือนกัน เราอยากให้เขากลับที่จะทำชั่วและอยากจะทำดี เราถึงได้เลือกเอาเรื่องที่มีมันค่อนข้างรุนแรงมาทำไง คนที่ทำชั่วจะให้เห็นและนึกถึงผลจากการกระทำ

นั้น ผมคิดว่าถ้าตรงนี้จะช่วยได้คนหนึ่งที่ไปทำซ้ำก็พอใจแล้ว สำหรับผมนะ” (บำเพ็ญ ชานี บรรณาการ, สัมภาษณ์, 27 เม.ย. 2539)

(2) เป็นประเด็นที่สร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมได้

ทัศนคติของผู้ส่งสารต่อการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจอีกประการหนึ่ง คือเป็นประเด็นที่ช่วยฟื้นฟูสภาพสังคม ทำให้สังคมได้รับการเยียวยาในแบบการให้วัคซีน ดังนั้น ประเด็นของผู้ร้ายกลับใจจึงเป็นประเด็นที่มีคุณค่าอีกประเด็นหนึ่ง โดยใช้ข้อคิดหรืออุทาหรณ์ที่ได้จากการนำเสนอมาปรับปรุงพฤติกรรมของคนในสังคม

“คนเหล่านี้ต่างหากที่จะมาเป็นภูมิคุ้มกันให้สังคมมันแข็งแรงขึ้น ทำให้สังคมมันได้รับการเยียวยา มันก็ต้องใช้ชีวิตแบบวัคซีน เอาเชื้อโรคมารักษาคน คนเหล่านี้ก็เท่ากับว่าเขาเป็น case study ที่เราต้องศึกษา เอาหลายๆแง่มุมมาพิจารณา “ (ติลก ทองวัฒนา , สัมภาษณ์ , 4 มิ.ย. 39

2.1.2 ใช้ความชั่วที่ดูเป็นอันตรายมานำเสนอให้เป็นประโยชน์

ทัศนคติของผู้ส่งสารรายการละครแห่งชีวิตและรายการสี่มุมสแควร์ต่อการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนนั้น ผู้ส่งสารมองประเด็นนี้ว่าเป็นประเด็นที่สามารถใช้ประโยชน์จากความชั่ว หรือความประพฤติเบี่ยงเบนที่ดูเป็นอันตรายต่อคนในสังคมมานำเสนอได้ ซึ่งเป็นการนำเสนอเรื่องราวอีกแง่มุมหนึ่งที่เป็นประโยชน์ได้ โดยเลือกแง่มุมที่เป็นประโยชน์มานำเสนอได้แทนที่จะมองข้ามไปว่าไม่มีคุณค่าใดๆ

“ คนมักจะเห็นความชั่วเป็นใหญ่และไม่ได้นึกถึงสาเหตุ ไม่ได้คิดว่าไอ้ความชั่วตรงนั้นนะ มันสามารถที่จะสะท้อนกลับมาเป็นประโยชน์ขึ้นมาได้ คนมองว่ามันไม่มีประโยชน์ มองว่าเป็นขยะ ถ้าเรามองดี ๆ เราจะประยุกต์ความชั่วนั้น หรือชักฟอกมันใหม่ให้มันย้อนกลับมาเป็นประโยชน์กับคนดูได้ในฐานะสื่อมวลชน” (รุ่งรัตน์ สุริยะ , สัมภาษณ์ , 26 มิ.ย. 2539)

2.1.3 การนำเสนอผู้มีประสพการณ์ตรงดีกว่าการนำเสนอผู้ที่ไม่ประสพการณ์

ผู้ส่งสารมีความคิดเห็นว่ามีประสพการณ์โดยตรงกับเรื่องความประพฤติเบี่ยงเบนนั้น จะมีความเข้าใจในเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนได้ดีกว่าผู้ที่ไม่เคยมี

ประสบการณ์ ดังนั้นการนำเสนอผู้ร้ายกลับใจก็เป็นประเด็นที่มีคุณค่าในแง่มุมมองที่เรื่องราวนั้นเป็นเรื่องของผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นนั่นเอง

“ คนที่รู้ทุกอย่างแต่ไม่เคยประสบตรงนั้นมา แต่รู้เป็นระดับอาจารย์ ศึกษาทุกอย่างทุกเรื่อง ถ้าให้มาคุยให้ฟังคนที่เคยติดยาเสพติดมาเนี่ยจะต้องเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ มันก็อาจจะเชื่อถือได้ แต่มันไม่มีภาพความน่ากลัว คนจะนึกไม่ออกกว่าถ้าติดยาแล้วจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ใ้อันนี้เป็นโจรแล้วจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าเราไม่เอาตัวบุคคลจริง ๆ เข้ามาคุย” (วัชร คุปตลักษณ์, สัมภาษณ์, 22 ก.ค. 2539)

2.2 ทศนคติต่อบุคคลที่กระทำผิด

2.2.1 เป็นบุคคลที่สังคมควรจะยอมรับและให้โอกาส

ผู้ส่งสารในรายการต่างๆ ที่ได้ทำการวิเคาะห์นั้น มีทัศนคติต่อบุคคลที่กระทำผิดแล้วกลับใจว่าเป็นบุคคลที่สังคมควรจะยอมรับและให้โอกาสอยู่ร่วมกันในสังคมปกติ ดังเช่นในกรณีของหนู เขียวยิ้มและสุริยัน ศักดิ์โฮสง รวมทั้งผู้ส่งสารได้แสดงผลเพื่อสนับสนุนเรื่องการยอมรับและให้โอกาสบุคคลที่กระทำผิดด้วย เช่น ต้องให้โอกาสเพราะจะต้องอยู่ร่วมกันในสังคมนี้, ถ้าไม่มีคนยอมรับเขาจะกลับไปเป็นโจรอีก, เพราะความเป็นมนุษย์เราควรจะให้โอกาสคนเหล่านี้บ้าง

“ถ้าเราไม่ให้ออกาสคนเลวที่เขาเคยทำเลวมาก่อนแล้วได้หันกลับมาดี แล้วมันจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร เพราะสังคมมันก็ต้องปะปนอยู่ร่วมกันไปอย่างนี้” (ติลก ทองวัฒนา, สัมภาษณ์, 4 มิ.ย. 2539)

“คนเลวที่กลับใจนะ ตอนรับเขาไปเดอะ ไม่เลวร้ายหรอก เพราะว่าคนที่ออกจากคุกมามันก็มีส่วนหนึ่งเหมือนกันที่พอเขาออกมาแล้วไม่มีคนยอมรับเขา เขาก็กลับไปเป็นโจรอีก” (วัชร คุปตลักษณ์, สัมภาษณ์, 22 ก.ค. 2539)

2.2.2 เป็นบุคคลที่น่ายกย่องหรือชื่นชมเพราะกล้าที่จะยอมรับผิด

ผู้ส่งสารรายการเปิดอกและรายการละครแห่งชีวิตได้ให้ความคิดเห็นว่าคุณค่าที่กระทำผิดและยอมรับผิดนั้นเป็นบุคคลที่น่าชื่นชมเพราะมีความกล้าที่จะยอมรับผิด และกล้าที่จะ

เปิดเผยว่าตนเองทำผิด อย่างในกรณีของหนู เชิญยิ้มและสุริยัน คักดีโธสงซึ่งน่าชื่นชมเพราะกล้าที่จะยอมรับผิด

“...เรื่องของเขาแรงและเขาก็กล้าที่จะเปิดเผย คนกล้าเปิดเผย กล้ายอมรับว่าทำ รู้ตัวว่าทำผิดและยอมรับว่าผิดนี้ผมยกย่องเขา ต้องยกมือไหว้เขา เพราะเขากล้า” (บำเพ็ญ ชำนิบรรณาการ, สัมภาษณ์, 27 เม.ย. 2539)

“ เรื่องของเขามันเป็นคติสอนใจคนได้ ก็ชื่นชมเขานะ เพราะเขาออกทีวีไปแล้ว อาจจะถูกก่นด่าทั่วประเทศไปไหนอาจจะมีคนรังเกียจเขา ซึ่งตรงนี้เขาบอกว่าเขาไม่สนใจ แต่เขายินดีเอาเรื่องราวของเขามาเป็นอุทาหรณ์ให้คนอื่น ตรงนี้ก็ชื่นชมว่าเขาเป็นคนกล้าคนหนึ่ง....” (ดวงตา ตุงคะมณี, สัมภาษณ์, 14 พ.ค. 39)

2.3 ทัศนคติเปรียบเทียบผู้ร้ายกลับใจกับคนดีตั้งแต่ต้นจนปลาย

ผู้ส่งสารในรายการต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาต่างก็มีความคิดเห็นเปรียบเทียบในกรณีของผู้ร้ายกลับใจกับคนดีแบบดีตั้งแต่ต้นจนปลาย ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติในทางบวกของผู้ส่งสารต่อการเลือกนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจอย่างเห็นได้ชัดเจน คือผู้ร้ายกลับใจก็เป็นคนดีในแบบหนึ่งเหมือนกัน สังคมยกย่องแต่คนดีและมองไม่เห็นถึงประโยชน์ของความชั่ว ยอมรับว่าความผิดพลาดเกิดขึ้นได้กับคนทุกคน และคนดีตั้งแต่ต้นจนปลายไม่น่าสนใจเท่ากับในแบบของผู้ร้ายกลับใจ

2.3.1 คนดีในแบบผู้ร้ายกลับใจ

“ มันไม่ใช่ว่า เป็นเพราะคนที่ดีอยู่แล้ว ดีมาทั้งชีวิต เขาไม่ตีพ้อ ไม่มีผลพอกที่ จะทำให้คนดูแล้วกลับใจ แต่คนที่ทำผิดแล้วกลับตัวกลับใจเขาก็เป็นคนดี อย่างน้อยเขารู้สึกผิด เขาละอาย เขากลับตัวกลับใจ” (हररषषषष ลิมเกรียงไกร, สัมภาษณ์, 10 พ.ค. 2539)

“ คนดีที่ทำความดีเป็นฮีโร่ ผมก็ต้องยกย่องชื่นชมเขา แต่คนแบบสุริยันเขาก็เป็นคนดี เขาสำนึกตัวและที่สำคัญเขาก็ได้รับกรรมและได้รับผลของการกระทำนั้นอยู่แล้ว ผมก็ยกย่องชื่นชมเขาเหมือนกัน....” (บำเพ็ญ ชำนิบรรณาการ, สัมภาษณ์ , 27 เม.ย. 39)

2.3.2 สังคมยกย่องแต่คนดีและมองไม่เห็นถึงประโยชน์ของความชั่ว

“ไม่ใช่ว่าจะขาดแคลนคนดี คนดีเยอะแยะ แต่ทุกคนนำเสนอแต่คนดี ทุกคนมักจะเชิดชูและยกย่องแต่ของดี ๆ ทั้งนั้น แล้วมองข้ามไปว่าความชั่วนั้นมันก็เป็นประโยชน์เหมือนกัน” (รุ่งรัตน์ สุริยะ, สัมภาษณ์, 26 มิ.ย. 2539)

2.3.3 ยอมรับว่าความผิดพลาดเกิดขึ้นได้กับคนทุกคน

“จริง ๆ แล้วสังคมทุกวันนี้ไม่ได้ขาดแคลนคนดีหรอกนะ คนดีแบบซูเปอร์ฮีโร่ก็ยังมีอยู่ แต่ในชีวิตของคนเนี่ยมันจะต้องมีข้อผิดพลาดกันบ้าง แม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม” (บำเพ็ญ ชานิบรรณาการ, สัมภาษณ์, 27 เม.ย. 2539)

“โลกนี้ไม่มีใครดีร้อยเปอร์เซ็นต์หรอก มันต้องมีผิดบ้างอาจจะผิดนิดหน่อย อาจจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้” (ดวงตา ตุงคะมณี, สัมภาษณ์, 14 พ.ค. 2539)

2.3.4 คนดีแบบตั้งแต่ต้นจนจบไม่น่าสนใจเท่าในแบบของผู้ร้ายกลับใจ

“ไม่ใช่คนดีแบบดีตั้งแต่ต้นจนจบจะขาดแคลนนะ แต่มันก็หายาก แล้วก็ไม่น่าสนใจ มันเป็นเรื่องแก้ปัญหอย่างหนึ่งที่จะทำให้เราอยู่รอดต่อไปกับการที่เราจะทำนั่นทำนี่มาเสนอคนดู...” (รวมพร ศรีสุมานันท์, สัมภาษณ์, 26 เม.ย. 2539)

“คนดีแบบตั้งแต่ต้นจนจบก็มี แต่คนที่ไม่ดีแล้วมาดีเนี่ย น่าสนใจมากกว่าคนที่ทำดีมาทั้งชีวิต” (มาลี ปานเพชร, สัมภาษณ์, 10 พ.ค. 2539)

บทวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ส่งสารในการนำเสนอเรื่องผู้ร้ายกลับใจ

จากการศึกษาทัศนคติของผู้ส่งสารต่อประเด็นของผู้ร้ายกลับใจนั้น พบว่าทัศนคติทั้งต่อประเด็นและต่อบุคคลนั้นจะเป็นทัศนคติในทางบวกทั้งสิ้น และเมื่อวิเคราะห์ในเรื่องของทัศนคติเปรียบเทียบกับคนดีตั้งแต่ต้นจนปลายแล้ว โดยที่ผู้ส่งสารจะแสดงผลเพื่อที่จะสนับสนุนในสิ่งที่ได้นำเสนอไปว่าเป็นการนำเสนอที่เหมาะสมแล้ว ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสนับสนุนอีกว่าผู้ส่งสารมีทัศนคติในทางให้คุณค่ากับเรื่องราวของผู้ร้ายกลับใจในการนำเสนอเป็นอย่างมาก ดังนั้นทัศนคติที่ปรากฏนั้นย่อมเป็นทัศนคติในทางบวกมากกว่าในทางลบ ซึ่งทัศนคติของผู้ส่ง

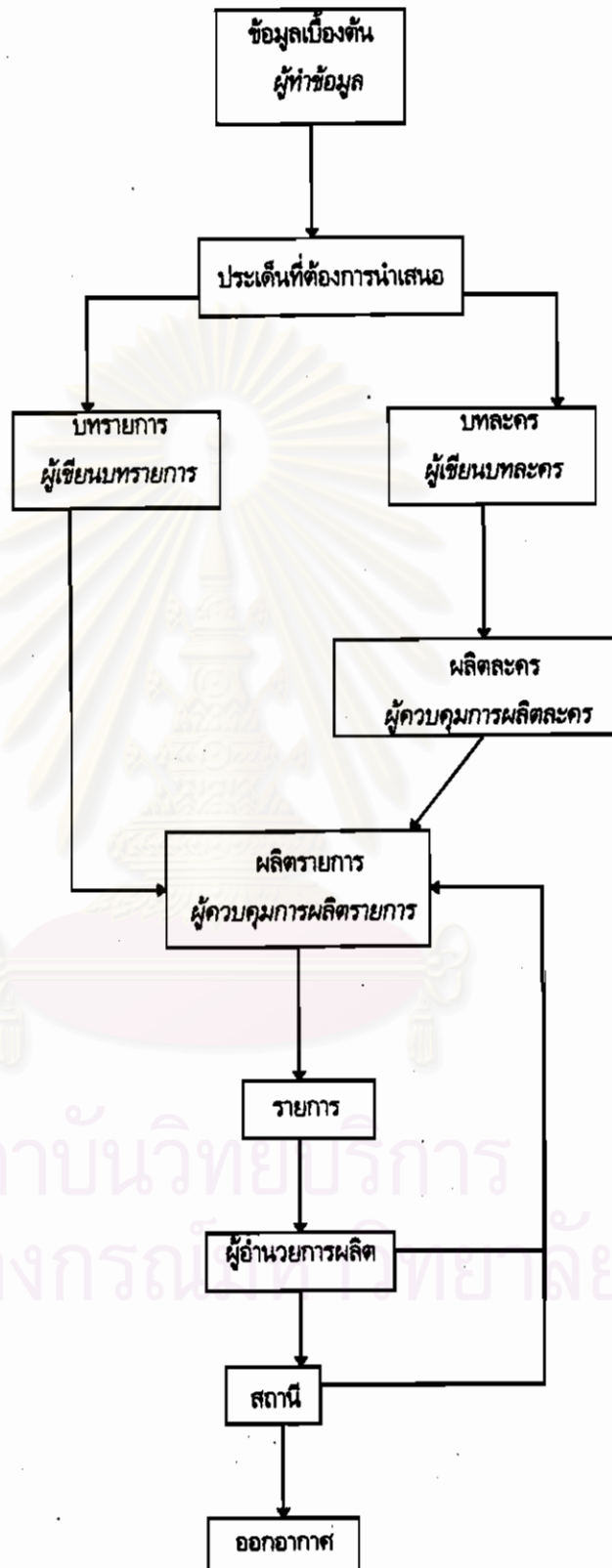
สารนั้นเป็นไปในทางสนับสนุนจุดมุ่งหมายในการนำเสนอและความคาดหวังต่อผู้รับสารอีกด้วย และทัศนคติในด้านบวกย่อมนำไปสู่จุดมุ่งหมายและความคาดหวังต่อผู้รับสารในทางบวกดังที่ปรากฏในการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารนั่นเอง

นอกจากนี้ทัศนคติของผู้ส่งสารในการนำเสนอผู้ร้ายกลับใจยังทำให้เห็นว่า ปัจจัยจากผู้ส่งสารก็จะปรากฏหรือบางครั้งอาจแอบแฝงอยู่ในเนื้อหาที่นำเสนอด้วย ดังที่ Breed and Jonhstone, Slawski, Bowman (อ้างใน Shoemaker และคณะ, 1984) ได้ค้นพบว่ากระบวนการสังคมประภคของสื่อมวลชนและทัศนคติส่วนบุคคลนั้นมีผลกับชนิดของเนื้อหาที่นำเสนอ ดังนั้นทัศนคติของผู้ส่งสารในประเด็นของหนู เชื้อยืมและสุริยัน คักดีโธสงซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของจุดมุ่งหมายในการนำเสนอและความคาดหวังต่อผู้รับสารนั้น จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอ ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวคิดที่ Shoemaker และคณะ รวบรวมไว้

3. ลักษณะการผลิตงานของสื่อ

ในกระบวนการผลิตงานของสื่อโทรทัศน์นั้นมีความสลับซับซ้อนค่อนข้างมาก เนื่องจากต้องประกอบด้วยบุคคลในหน้าที่ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตจนกระทั่งได้ชิ้นงานซึ่งประกอบด้วยมิติของภาพและเสียงที่สมบูรณ์ออกมา ดังนั้นในสื่อประเภทโทรทัศน์นี้ผู้ที่มิบทบาทในการเข้ารหัสสารจึงประกอบด้วยบุคคลมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป โดยขั้นตอนในการสร้างสรรค์ชิ้นงานนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นแผนภาพขั้นตอนการทำงานของผู้ส่งสาร โดยเลือกโมเดลที่สมบูรณ์แบบและเป็นตัวแทนของรูปแบบการทำงานในการผลิตรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอผู้ร้ายกลับใจขึ้นมา ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 เป็นรูปแบบการทำงานของผู้ส่งสารรายการละครแห่งชีวิตซึ่งเป็นโครงสร้างการทำงานที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์อื่นๆ ด้วยเช่นกัน ขั้นตอนการทำงานในการผลิตรายการละครแห่งชีวิตเป็นการทำงานกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่การเลือกประเด็นจนกระทั่งออกอากาศเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผู้ส่งสารโดยทำการสัมภาษณ์ผู้ทำข้อมูล (researcher) , ผู้เขียนบท (script writer), ผู้ควบคุมการผลิตรายการ ,ผู้ควบคุมการผลิตละคร และพิธีกร ซึ่งในการทำงานของผู้ส่งสารนั้นต้องมีการประสานงานและทำความเข้าใจกันในทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อสร้างสรรค์เนื้อหารายการให้ดีที่สุด

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนการผลิตรายการ ละครแห่งชีวิต

ซึ่งในการทำงานจะมีผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานในแต่ละขั้นตอนไป ในขั้นตอนของการหาข้อมูลเบื้องต้นก็จะมีผู้ทำข้อมูล (researcher) เป็นผู้รับผิดชอบในการสัมภาษณ์ผู้ที่ถูกเลือกมาทำรายการ โดยทำการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตของผู้ที่ถูกเลือกมากที่สุดและละเอียดที่สุด จากนั้นจึงนำเรื่องเข้าที่ประชุมของทีมงานเพื่อร่วมกันพิจารณาว่าจะเลือกประเด็นมานำเสนอ ในการพิจารณาประเด็นที่จะนำเสนอ นั้นเป็นการพิจารณาถึงประเด็นของละครและการสัมภาษณ์ในรายการด้วยว่าจะเลือกเรื่องราวตอนใดในการทำละคร และเรื่องราวใดที่จะทำการสัมภาษณ์ในรายการ เมื่อได้ประเด็นที่จะนำเสนอแล้ว ผู้เขียนบทละครจะเป็นผู้รับผิดชอบในการเขียนบทละคร แล้วส่งบทละครนั้นให้ผู้ควบคุมการผลิตละครเป็นผู้ทำการผลิตละคร (ผู้ควบคุมการผลิตละครจะเป็นผู้ดูแลการผลิตและตัดต่อ จนได้งานละคร 1 ชิ้น) หลังจากได้งานละครมาแล้ว จึงทำการอัดรายการสัมภาษณ์ โดยเปิดเทปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ดูในรายการสัมภาษณ์นั้นเลย และทีมงานผู้ส่งสารจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นต่องานละครชิ้นนั้นว่ามีความใกล้เคียงกับเหตุการณ์จริงมากน้อยเพียงใด ต้องการให้แก้ไขในส่วนใดบ้าง เพื่อที่จะทำให้ภาพจำลองเหตุการณ์นั้น ๆ ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด จากนั้นจึงนำรายการสัมภาษณ์ที่ได้ไปทำการตัดต่อรวมกับงานละคร จนได้รายการที่สมบูรณ์แล้วจึงส่งให้ผู้อำนวยการฝ่ายผลิตพิจารณาอีกครั้ง (ในขั้นตอนนี้อาจทำการแก้ไขได้อีก ถ้าผู้อำนวยการฝ่ายผลิตพิจารณาว่ามีเนื้อหาที่ต้องแก้ไข) ก่อนส่งไปยังสถานีเพื่อออกอากาศตามวันเวลาของรายการ ก่อนจะถึงขั้นตอนการออกอากาศนั้น กบว.จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาอีกครั้ง และถ้าพบว่าเนื้อหาตอนใดไม่เหมาะสมในการออกอากาศก็จะทำการตัดภาพและเสียงส่วนนั้นทิ้งไป

ในขณะที่ขั้นตอนในการผลิตรายการเปิดออกก็มีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกับรายการละครแห่งชีวิต ผู้ส่งสารในรายการเปิดออก คือ ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ ผู้ควบคุมการผลิตรายการ ซึ่งเป็นการทำงานเป็นกลุ่มมีการประชุมหารือกันในเรื่องที่จะต้องทำก่อน จากนั้นจึงแบ่งงานให้กับผู้รับผิดชอบแต่ละส่วนตามหน้าที่ การทำรายการในตอนของสุริยันนี้ ผู้เขียนบทเป็นผู้ทำข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย และผู้ควบคุมการผลิตรายการทำหน้าที่ในส่วนของการกำกับรายการ, กำกับละคร และ การตัดต่อด้วย ดังนั้นการสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร คือ ผู้เขียนบท และผู้ควบคุมการผลิตรายการ หมายถึงการสัมภาษณ์ครั้งนี้ครอบคลุมถึง encoder หลายคนในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นผู้เข้ารหัสคนเดียวกันที่ทำงานหลายขั้นตอน ทำให้การเข้ารหัสสารไม่ต้องผ่านการตีความจากบุคคลอื่น ๆ ในส่วนของผู้ส่งสารลำดับสุดท้ายที่ทำการเข้ารหัสสาร นั้น คือ พิศกร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยเช่นกัน

ผู้เขียนบทในตอนของสุริยันได้ทำหน้าที่ในการหาข้อมูลของสุริยันด้วย ดังนั้นการทำงานจึงไม่ผ่านการถอดรหัสจากบุคคลอื่น หลังจากที่ได้นำประเด็นของสุริยันมาปรึกษากับทีมงานจนได้เค้าโครงเรื่องแล้ว ผู้เขียนบทจึงทำการเขียนบทละคร และบทสัมภาษณ์ในรายการ

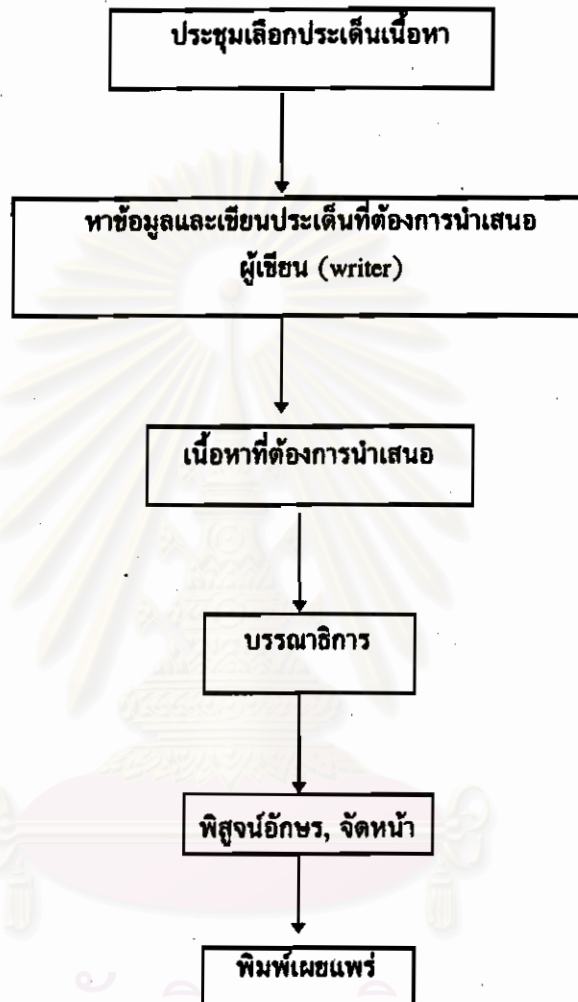
ในการทำข้อมูลนั้นผ่านการตรวจสอบจากเจ้าของเรื่องด้วย คือ หลังจากที่เขียนลำดับเป็นเรื่องราวแล้ว จึงนำไปให้สุรียัน ตรวจสอบอีกครั้งว่าถูกต้องหรือไม่ ต้องแก้ไขในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนและใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด หลังจากนั้นจึงทำการแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วส่งให้ผู้รับผิดชอบในส่วนของแต่ละท่าละครให้เสร็จสมบูรณ์ก่อน แล้วจึงทำรายการสัมภาษณ์ พร้อมกับเปิดเทปละคร เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เห็นภาพเหตุการณ์จำลองของตนเองในขณะสัมภาษณ์เลย

การทำงานในขั้นตอนการผลิตรายการของรายการสี่ทุ่มสแควร์นั้นก็เช่นเดียวกับรายการเปิดอกและละครแห่งชีวิต เพียงแต่รายการสี่ทุ่มสแควร์จะตัดขั้นตอนในการผลิตละครออกไป ซึ่งมีการแบ่งความรับผิดชอบออกไปเป็นหลายส่วนตามแต่ละช่วงของรายการ โดยในช่วงของบุคคลวันนี้จะมีผู้รับผิดชอบ คือ ผู้ที่ทำการหาข้อมูล (researcher) ผู้เขียนบท ซึ่งทำหน้าที่เขียนบทรายการช่วงบุคคลวันนี้ จากนั้นจะมีพิธีกรดำเนินรายการในขั้นตอนของการผลิตรายการ และผู้ควบคุมการผลิตรายการทำหน้าที่ดูแลการติดต่อและเลือกสรรรายการเพื่อนำออกอากาศ ซึ่งทีมงานทั้งหมดจะต้องทำการประชุมเพื่อเสนอประเด็นที่จะนำเสนอในแต่ละช่วงรายการด้วยกัน เมื่อได้ประเด็นในการนำเสนอแต่ละช่วงแล้วจึงลงมือทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย จนกระทั่งได้ชิ้นงานที่สมบูรณ์

ในทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงานของผู้ส่งสารในรายการที่นำเสนอผู้ร้ายกลับใจนั้น มีความเข้มงวดในการผลิตงานเป็นอย่างมาก ซึ่งโดยปกติกระบวนการทำงานของผู้ส่งสารในการนำเสนอประเด็นอื่นๆ ก็จะมีผลละเอียดย่อยอยู่แล้ว และเมื่อผู้ส่งสารหยิบยกประเด็นที่มีความอ่อนไหวเช่นนี้ขึ้นมาเสนอ ซึ่งทำให้การทำงานในทุกขั้นตอนมีความรัดกุมและระมัดระวังในการนำเสนอมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ส่งสารส่วนใหญ่จะมีความชำนาญในการทำงานแทบทั้งสิ้น และผู้ควบคุมการผลิตรายการเองก็ควบคุมดูแลการผลิตอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการถ่ายทำละคร หรือขั้นตอนการตัดต่อก็ตาม

ในขณะที่การผลิตงานของสื่อสิ่งพิมพ์นั้นมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนเท่าการผลิตงานของสื่อโทรทัศน์ ในการผลิตหนังสือหนึ่งเล่มนั้นจะมีขั้นตอนหลักๆ ที่ยุ่งยากน้อยกว่า มีขั้นตอนของผู้ตรวจสอบเนื้อหาน้อยกว่าดังแผนภาพข้างต้น ทำให้ขั้นตอนการเข้ารหัสมีน้อยกว่าและโอกาสที่สารจะถูกเข้ารหัสหลายๆ ครั้งจนเกิดการบิดเบี้ยว (distort) ไปได้นั้นมีน้อยกว่าสื่อโทรทัศน์มาก แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารในการผลิตงานของสื่อโทรทัศน์นั้นต้องมีกระบวนการอันรัดกุมและใช้ความสามารถอย่างมากในการควบคุมไม่ให้เกิดการเข้ารหัสบิดเบี้ยวไปจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการในทุกๆ ขั้นตอนการผลิต และลักษณะธรรมชาติของสื่อทั้งสองนั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสื่อโทรทัศน์นำเสนอได้ในหลายมิติมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ คือมีทั้งภาพเคลื่อนไหว และเสียงดังนั้น

ขั้นตอนในการผลิตงานจึงมากกว่า และขั้นตอนในการตรวจสอบเนื้อหาให้เป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารก็ย่อมจะมีมากกว่าด้วย

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการผลิตงานของสื่อสิ่งพิมพ์

4. กลยุทธ์ด้านการเลือกเนื้อหา (Message Strategies)

กลยุทธ์ต่อเนื้อหาที่ผู้ส่งสารได้ทำการเข้ารหัสไปยังผู้รับสารนั้นทำให้เข้าใจถึงลักษณะการทำงานของสื่อมวลชนในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจได้เป็นอย่างดี คือมีเนื้อหาจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่ถูกคัดเลือกมานำเสนอ (รวมทั้งเนื้อหาที่จะไม่ถูกเลือกมานำเสนอ) ได้แก่เนื้อหาต่อไปนี้ คือ

4.1 ยืนยันการกลับใจได้ ณ.เวลาหนึ่ง

ผู้ส่งสารทั้งในรายการที่นำเสนอหุ เขียวยิ้มและสุริยัน คักดีโธสง ให้ความเห็นว่า การนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจนั้น เป็นการเลือกบุคคลที่สามารถยืนยันการกลับใจได้ ณ เวลานั้นเท่านั้น ไม่สามารถจะรับรองในพฤติกรรมการกลับใจนั้นได้ตลอดไป ซึ่งหมายถึงว่าผู้ส่งสารรับผิดชอบความจริงการนำเสนอในช่วงเวลานั้นเพียงเท่านั้น

“ เราไม่ได้เป็นคนมาคอยสกรีนว่าคนนี้ดีแล้ว แต่ในระดับหนึ่งตอนนั้นไซ่อยู่ คือมีชื่อเสียง แต่เราก็ไม่สามารถไปการันตีได้ว่าคนนี้จะดีตลอดชีวิต แต่ที่เราเลือกมาเพราะเขาดีแล้ว เขาประสบความสำเร็จแล้ว คือณ.ตอนนั้นเขาเลิกแล้ว แต่ตอนนี้เขาจะกลับไปติดอีกหรือเปล่าเราก็ไม่รู้ แต่ในขณะนั้นต้องเป็นเรื่องจริง ” (สมชัย พหลกุลบุตร ,สัมภาษณ์ ,10 พ.ค. 2539)

4.2 ไม่ให้ความสำคัญต่อการกลับใจจริงเพราะหลักการนำเสนอไม่นั้นส่วนนี้

ผู้ส่งสารในรายการเปิดอกซึ่งนำเสนอประเด็นของสุริยัน คักดีโธสงนั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการกลับใจจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ เนื่องจากว่าหลักการนำเสนอของรายการเปิดอกนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการกลับใจเท่าใดนัก แต่เน้นในเรื่องของการกระทำและผลของการกระทำของบุคคลเท่านั้น

“คิดว่าเขาเป็นคนดีจริงหรือกลับตัวได้จริงหรือเปล่านั้นผมไม่สนใจตรงนี้นะ เพราะตรงนี้ไม่เกี่ยว เราตัดทิ้งอยู่แล้ว เราไม่ได้ต้องการพิสูจน์ว่าเขากลับตัวกลับใจหรือเปล่า แต่จุดที่เราสนใจคือ เขาได้รับผลจากการกระทำอย่างไร เขาทำชั่วเขาต้องได้รับผลนั้น ” (บำเพ็ญ ชานิบรรณาการ ,สัมภาษณ์ , 27 เม.ย. 2539)

4.3 ดึงเรื่องของกรรมเข้ามาทำหน้าที่เรียกร้องความชอบธรรมในการนำเสนอ

ในเรื่องการรับผิดชอบต่อการนำเสนอผู้ร้ายกลับใจนั้น ผู้ส่งสารให้ความเห็นว่าแม้การนำเสนอจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารก็ตาม แต่ถ้าผู้รับสารไม่ได้รับสารตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารก็เป็นหน้าที่ของกรรม หรือแม้ว่าจะให้อภัยและให้โอกาสในการกลับตัวเป็นคนดีอย่างไรก็ตามผู้ถูกสัมภาษณ์ยังคงต้องดำเนินชีวิตตามกรรมของตนเองต่อไป ซึ่งเท่ากับว่าผู้ส่งสารได้ดึงเอาเรื่องกรรมมาเป็นความชอบธรรมอีกประการหนึ่งในการนำเสนอ คือแม้ว่าผู้ส่งสารจะนำ

เสนอผู้ร้ายกลับใจเพื่อที่จะให้สังคมให้คุณค่ากับบุคคลเหล่านี้ก็ตาม แต่ผู้ส่งสารยอมไม่ได้ให้นำหนักเพื่อสนับสนุนบุคคลเหล่านี้ทั้งหมด โดยที่พยายามดึงเอาเรื่องของการที่จะต้องชดใช้มาเป็นตัว่วงตุลความเหมาะสมในการนำเสนอเอาไว้นั่นเอง

“ สิ่งที่ทำออกมาทั้งหมดต้องการให้เห็นว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เพราะเขาทำมาทั้งหมดก็เลยได้รับผลแบบนี้ เราดีใจด้วยที่เขากลับตัวกลับใจ แต่เราก็ไม่แน่ใจว่าสิ่งที่เขาทำเขาได้รับการตอบสนองไปหมดหรือยัง แล้วสังคมมีปฏิกิริยาอย่างไรกับเขาเราก็ไปห้ามไม่ได้ ” (รวมพร ศรีสุมานันท์ , สัมภาษณ์ , 26 เม.ย. 2539)

4.4 เรื่องการตีความสารเป็นความรับผิดชอบของผู้รับสาร

ผู้ส่งสารทุกรายการต่างก็เห็นว่าการทำความเข้าใจกับสารและการพิจารณาทำที่ควรจะมีต่อผู้ร้ายกลับใจนั้น เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รับสารเท่านั้น โดยที่ผู้ส่งสารทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น หรือต้องอยู่ในสถานะที่เป็นกลางมากที่สุด ไม่มีหน้าที่ในการตัดสินผู้ใด

“ เราไม่ได้เป็นคนตัดสินแทนคนดูว่าคนนี้ผิด คนนี้ถูก ต้องเลือกดูเลือกชอบเลือกไม่ชอบด้วยตัวเอง เราไม่มีสิทธิตัดสิน เพราะเราเป็นสื่อ สื่อให้คนดูรู้เท่านั้นเอง.... หน้าที่ของพิธีกรในความเข้าใจร่วมกันเราจะไม่ตัดสินว่าผิดชอบชั่วดี ให้คนดูคิดเอง ” (ดิลก ทองวัฒนา , สัมภาษณ์ , 4 มิ.ย. 2539)

4.5 การไม่นำเสนอเนื้อหาในบางส่วน

- (1) การไม่นำเสนอเนื้อหาในบางส่วนเพื่อไม่ให้ประเด็นที่มีความรุนแรงเกินไป

ผู้ส่งสารรายการสีหุ่สมแควร์ให้เหตุผลว่าในการนำเสนอเรื่องราวของผู้มีตามประพุดติเบียงเบนนั้นต้องมีการเลือกสรรในรายละเอียดของเนื้อหาที่จะนำเสนอด้วย และจะมีการตัดเนื้อหาบางส่วนออกเพื่อไม่ให้ประเด็นที่มีความรุนแรงเกินไป ซึ่งจะเป็นเนื้อหาในรายละเอียดเป็นส่วนใหญ่

“ ถ้าเป็นเรื่องที่ร้ายแรงมากกับความรู้สึกของคนดู เราก็จะไม่เอาเรื่องนั้นมาเสนอ ถึงเล่าก็จะตัดทิ้ง อย่างถ้าฆ่ามาแล้วรวดเร็ว 16 ศพ แต่ไม่ลงไปในรายละเอียดว่าในนั้นมีเด็กอยู่ 2 คน มันก็ยังได้ ” (วัชร คุปตลักษณ์ , สัมภาษณ์ , 22 ก.ค. 2539)

(2) การไม่นำเสนอเนื้อหาในบางส่วนเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของผู้รับสาร

ผู้ส่งสารรายการในแต่ละรายการจะทำการเลือกสรรเนื้อหาในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน ซึ่งจะมีการตัดเนื้อหาในบางส่วนออกนอกเหนือจากด้วยเหตุผลเรื่องเนื้อหานั้นไม่ตรงกับหลักการนำเสนอ หรือเป็นเนื้อหาที่ผู้ส่งสารไม่ให้ความสำคัญมากนักและต้องตัดทิ้งเนื่องจากเวลาในการนำเสนอที่จำกัดแล้ว อีกเหตุผลหนึ่งก็คือเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของผู้รับสารถ้ามีการนำเสนอเนื้อหาในส่วนนั้น ซึ่งเป็นเนื้อหาในส่วนที่มีความล่อแหลมต่อการเข้าใจผิดได้ เช่นฉากการเสพยาเสพติดในละครในกรณีของหนู เชิญยิ้ม หรือเนื้อหาในส่วนของชีวิตภายหลังได้รับโทษแล้วหรือการประสบความสำเร็จในชีวิตการงานในปัจจุบันในกรณีของสุริยัน ศักดิ์ไธสง ซึ่งการนำเสนอพยายามที่จะหลีกเลี่ยงประเด็นชีวิตของผู้ถูกสัมภาษณ์ภายหลังได้รับผลตอบสนองแล้ว เนื่องจากผู้ส่งสารเกรงว่าผู้รับสารอาจเกิดการเข้าใจผิดได้ จากการนำเสนอว่าตอนนี้ชีวิตของผู้ถูกสัมภาษณ์มีความสุขสบายดี ซึ่งเป็นจุดผู้ส่งสารระมัดระวังมาก และพยายามให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารมากที่สุด

“ ถ้าเรานำเสนอไปว่าตอนนี้เขามีชีวิตสุขสบายดี มันก็อาจทำให้คนดูเข้าใจผิดได้ บางทีเราทำ เราก็คิดว่าคนดูจะคิดอย่างเราหรือเปล่า จะเข้าใจเราหรือเปล่า ถ้ามันไม่ได้ ก็ต้องรื้อทำใหม่ ให้เขาคิดไปในสิ่งที่เราต้องการให้ได้ ” (รวมพร ศรีสุมานันท์ , สัมภาษณ์ , 27 เม.ย. 2539)

(3) การไม่นำเสนอหรือไม่เจาะลึกในเนื้อหาบางส่วนเพราะเป็นข้อจำกัดในการนำเสนอตรา

การไม่นำเสนอด้วยเหตุผลในข้อนี้พบเฉพาะประเด็นของหนู เชิญยิ้มเท่านั้น เนื่องจากมีสถานภาพในปัจจุบันคือการเป็นดาราเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นเนื้อหาในบางส่วนจะไม่ถูกนำเสนอเพื่อเป็นการรักษาภาพพจน์ของผู้ถูกนำเสนอ อันถือเป็นข้อจำกัดหนึ่งในการนำเสนอประเด็นของดารา

“ ภาพในสังคมของเขาคือตลกแนวหน้าคนหนึ่ง ซึ่งถ้าเราจะเจาะ ขุดคุ้ยขึ้นมาว่า เขาเคยติดยาอย่างนั้นอย่างนี้ มันอาจจะทำลายภาพในปัจจุบันของเขาไปได้...เพราะถ้าเขาสร้าง

ภาพของตัวเองขึ้นมาแล้วว่าตัวเองเป็นคนที่ทำงาน เขาจะสามารถพรีเซนต์ในแง่ลบของเขาออกมาได้ แต่ถ้าภาพบวกของเขายังไม่ชัดเจน แล้วเขามาพรีเซนต์แง่ลบของตัวเอง ในแง่บวกมันก็จะถูกลบหายไปเลย” (วิชรี คุปตลักษณ์, สัมภาษณ์, 22 ก.ค. 2539)

“ การสัมภาษณ์นักแสดงเราคงเจาะไม่ได้ เราจะเอาประเด็นจากการที่เขาให้สัมภาษณ์ในรายการใดรายการหนึ่งมาเป็นบรรทัดฐานว่าเขาเป็นอย่างไรนั้นจริงๆไม่ได้ เพราะคนพวกนี้มีผลในแง่การขาย เขาอาจจะพูดอะไรบางอย่างที่ไม่ใช่ตัวเขา บางอย่างต้องลดค่าความเป็นจริงออกไป...” (ติลก ทองวัฒนา, สัมภาษณ์, 4 มิ.ย. 2539)

นอกจากนี้ยังมีการใช้กลยุทธ์อีกบางประการที่ไม่ปรากฏในการนำเสนอ เนื่องจากภาพที่ปรากฏต่อสายตาของผู้รับสารนั้นเป็นภาพที่ผ่านการตกแต่งและตัดต่อมาเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในการศึกษาผู้ส่งสารครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงเหตุผลในการใช้กลยุทธ์อื่นที่มีอยู่แต่ไม่ปรากฏในการนำเสนอด้วย คือกลยุทธ์การไม่นำเสนอเนื้อหาในบางส่วน (ทำให้เราไม่สามารถเห็นเนื้อหาส่วนนั้นในการนำเสนอได้) ผู้ส่งสารได้ใช้การตัดเนื้อหาส่วนนั้นออก หรือไม่เจาะลึกในเนื้อหาส่วนนั้นด้วยเหตุผลเพื่อไม่ให้ประเด็นนั้นมีความรุนแรงเกินไป, เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของผู้รับสาร และเพราะเป็นข้อจำกัดในการนำเสนอตรา และเหตุผลเหล่านี้เองที่ทำให้ประเด็นของผู้ถูกนำเสนอถูกปรับปรุงหรือตกแต่งจนอาจเกิดการบิดเบี้ยวของข้อเท็จจริงไปในที่สุด และอีกประการหนึ่งคือเป็นการสร้างภาพในทางบวกให้กับผู้ถูกนำเสนอ โดยเฉพาะบวกไปทางภาพลักษณ์ของวีรบุรุษโดยที่ผู้ส่งสารจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

กลยุทธ์ต่อเนื้อหาในการนำเสนอ นั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของผู้ส่งสารที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มและสุริยัน ศักดิ์ไธสงในรายการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงความเป็นกลางในการนำเสนอ การยกเรื่องการตีความสารให้เป็นความรับผิดชอบของคนดู การยืนยันการกลับใจได้เพียงเวลาหนึ่ง การไม่ให้ความสำคัญกับการกลับใจจริงเพราะหลักการนำเสนอไม่เน้นในส่วนนี้ และดึงเรื่องของกรรมเข้ามาทำหน้าที่เรียกครองความชอบธรรมในการนำเสนอ ซึ่งสองข้อหลังนั้นปรากฏในการนำเสนอประเด็นของสุริยัน ศักดิ์ไธสงเท่านั้น จะไม่พบในการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้ม เนื่องจากประเด็นของสุริยันเป็นประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรงจึงต้องอาศัยกลไกอื่น ๆ ในการนำเสนอด้วย และเมื่อตรวจสอบกับสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบในการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วก็ยังทำให้ได้ข้อตอกย้ำในกลยุทธ์ต่อเนื้อหาที่ปรากฏในการวิเคราะห์ในบทที่แล้วได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะกลยุทธ์ที่ไม่ได้ทำการเข้ารหัสสู่ผู้รับสาร

อย่างไรก็ตามกลยุทธ์ต่อเนื้อหาในการนำเสนอไม่ได้แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารเพียงอย่างเดียว หากยังสะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ส่งสารในฐานะสื่อมวลชนต่อสังคม และกระบวนการใส่รหัสของผู้ส่งสารได้อีกด้วย อีกทั้งยังทำให้มองเห็นโครงสร้างของสังคมไทยได้ชัดเจนมากขึ้นในการศึกษาผู้รับสารควบคู่ไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนนี้หลังจากศึกษาผู้รับสารที่จะกล่าวถึงในส่วนต่อไป

จากการวิเคราะห์ผู้ส่งสารในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้าย กลับใจนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้ส่งสารทั้งในรายการที่นำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบา และระดับรุนแรงต่างก็ให้เหตุผลสนับสนุนและชี้แจงต่อการนำเสนอ, ละคร, กลยุทธ์ในการนำเสนอบนพื้นฐานของหลักการนำเสนอของรายการและจิตสำนึกของตนเองในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน ซึ่งผู้ส่งสารในทุกรายการพยายามชี้ให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายในทางบวก รวมทั้งความคาดหวังต่อผู้รับสารที่ค่อนข้างจะเอนเอียงไปในทางบวกด้วย ว่าผู้รับสารจะสามารถเข้าใจและแปลสารได้ตรงตามแนวทางที่ผู้ส่งสารขีดเส้นนำเอาไว้ในการนำเสนอ ซึ่งทำให้เห็นว่าผู้ส่งสารได้นำเสนอผู้ร้ายกลับใจโดยอาศัยจุดมุ่งหมายในทางบวกซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารทั้งสิ้น และไม่มองถึงด้านลบที่อาจเกิดขึ้นได้จากการนำเสนอบุคคลประเภทนี้เลย เนื่องจากผู้ส่งสารเชื่อว่าได้ตีกรอบในการนำเสนอไว้ให้ผู้รับสารอย่างดีแล้ว จากการเลือกสรรเนื้อหาที่น่าสนใจ รวมทั้งรูปแบบและวิธีการที่ถูกนำมาใช้ด้วย

5. กลยุทธ์ด้านการเลือกรูปแบบนำเสนอ (Strategies of Presentation)

การศึกษาการเลือกรูปแบบนำเสนอของผู้ส่งสารเพื่อยืนยันสิ่งที่ได้วิเคราะห์จากเนื้อหาว่า รูปแบบการนำเสนอที่ปรากฏในเนื้อหานั้นอยู่ภายใต้หลักการทำงานของผู้ส่งสารอย่างไร และสิ่งใดที่เป็นความตั้งใจในการเลือกสรรรูปแบบการนำเสนอของผู้ส่งสารและสิ่งใดที่ไม่ใช่ และผู้วิจัยก็พบว่าผู้ส่งสารมีกระบวนการเลือกรูปแบบนำเสนออย่างละเอียดรอบคอบและเข้มงวดอย่างมาก ดังต่อไปนี้

5.1 การป้องกันการเข้าใจผิดโดยคำบรรยายใต้ภาพและการสอดแทรกข้อคิดเห็น

รูปแบบและวิธีการในการนำเสนอบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนนั้น นอกจากการสร้างภาพละครที่มีข้อจำกัดและต้องใช้เวลาระมัดระวังแล้ว การนำเสนอในรายการยังต้องมีคำบรรยายใต้ภาพและการสอดแทรกข้อคิดเห็นของพิธีกรตลอดรายการ หรือโดยการสอดแทรก

ข้อคิดเห็นต่อความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นหรือโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้ให้ข้อคิดหรือข้อเตือนใจกับผู้รับสารในการประพฤติเบี่ยงเบนนั้น ซึ่งทุกรายการจะมีการสอดแทรกข้อคิดเห็นระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์ รวมทั้งบทสรุปก่อนจบรายการด้วย เพื่อเป็นการเตือนและชี้แจงให้ผู้รับสารทราบถึงจุดประสงค์ในการนำเสนอ และสิ่งที่ผู้รับสารควรจะต้องปฏิบัติหรือจะได้รับเมื่อชมรายการนี้ เนื่องจากการนำเสนอประเด็นของบุคคลลักษณะนี้มีความล่อแหลมต่อการเข้าใจผิดของผู้รับสารได้มาก ซึ่งผู้ส่งสารเองได้ตระหนักถึงผลกระทบทางด้านลบที่ผู้รับสารจะได้รับด้วย จึงต้องมีวิธีการนำเสนอในลักษณะนี้ และในส่วนของละครซึ่งผู้ส่งสารได้ใช้เทคนิคในการถ่ายทำฉากที่ล่อแหลมอย่างเช่นการเสพยาเสพติด หรือการเล่นการพนันไม่ให้เห็นอย่างชัดเจนนัก เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของผู้รับสารโดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ร่วมกันดังที่กล่าวมาแล้ว

“เรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนสำหรับสังคมไทย เราต้องดูแลกันหน่อย เราก็ระวังกันอยู่แล้ว ต้องให้พิธีกรคอยเตือน คอยย้ำว่าเป็นโจรมันไม่ดี หรือคำบรรยายใต้ภาพก็ต้องมีขึ้น เราก็ต้องรู้เองว่าเรื่องแบบนี้ต้องขึ้นคำบรรยายใต้ภาพนะ อย่างสำหรับเด็ก ๆ ก็ต้องขึ้นไว้ว่าต้องมีผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำ” (รวมพร ศรีสุมานันท์ , สัมภาษณ์ , 26 เม.ย. 39)

5.2 การชี้แจงเพื่อให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอบทนำและบทสรุปของเรื่อง

จากการศึกษาผู้ส่งสารรายการที่ได้นำเสนอผู้ที่เคยมีความประพฤติเบี่ยงเบนทั้งในกรณีของหนู เขิญอิมและสุริยัน คักดีโธสนั้น พบว่าผู้ส่งสารต่างก็ให้เหตุผลในการเปิดและปิดประเด็นในการนำเสนอรวมทั้งการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการเปิดและปิดประเด็นว่าเพื่อที่จะใช้เนื้อหาส่วนนั้นในการชี้แจงเพื่อให้ผู้รับสารทราบถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารโดยที่ใช้บทนำเป็นตัวชี้แจงและบทสรุปของเรื่องเป็นตัวตอกย้ำหรือทำความเข้าใจต่อผู้รับสารอีกครั้งนั่นเอง

“ตอนจบก็ยังไม่สรุปซ้ำอีกทีว่ามันเป็นเรื่องไม่ดี ถ้าเขาคนไม่ดีมาออกก็ต้องให้เขายอมรับว่าเขาเป็นคนไม่ดี ทำไม่ดี ให้เขาพูดออกมาจากปากเขาเอง พยายามจะเน้นว่าเรื่องที่เอามาออกนี้ไม่ใช่เรื่องของความเป็นฮีโร่ ไม่ใช่เรื่องของความเป็นวีรบุรุษ ว่าเก่งที่ไปฆ่าคน แต่คืออาชญากรคนหนึ่งของสังคมที่เคยทำชั่วไว้” (รุ่งรัตน์ สุริยะ , สัมภาษณ์ , 26 มิ.ย. 2539)

5.3 การถ่ายทำภาพไม่ให้เห็นชัดเจนเพราะเป็นข้อจำกัดในการสร้างภาพละคร

ในการสร้างภาพจำลองเหตุการณ์ในรูปแบบของละครที่สร้างขึ้นมาจากเรื่องจริงที่เกี่ยวกับความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรงนี้ ทำให้การสร้างสรรค้งานต้องมีความรอบคอบ

และต้องใช้ความระมัดระวังในการนำเสนอมากขึ้น ดังนั้นการทำละครจากเรื่องจริงที่กระทบกระเทือนต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคมอย่างเช่นในกรณีของสุริยันจะถูกทำเป็นภาพที่ชัดเจนไม่ได้ เนื่องจากอาจกลายเป็นภาพที่แสดงความโหดร้าย และกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้รับสารมากเกินไป ละครที่ถูกนำเสนอในตอนของสุริยัน เป็นภาพจากมุมมองของบุคคลที่สาม เป็นการเล่าเรื่องโดยให้ผู้รับสารเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดซึ่งบางเหตุการณ์นั้นผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ด้วย ทำให้ผู้รับสารทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและที่ไปที่มาของการกระทำ เป็นการสร้างภาพจากมุมมองที่เป็นกลางมากที่สุด โดยไม่ได้เป็นความรู้สึกที่เอนเอียงไปทางฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในเหตุการณ์มากเกินไป หรือในกรณีของหนู เชิญยิ้มที่ถือว่าการทำภาพยนตร์กรรมเบี่ยงเบนในเรื่องยาเสพติดและการพนันก็ยังมีข้อจำกัดในการนำเสนอเช่นกัน

“ ในส่วนของละคร การพิธีเช่นตัววิธีการเสพหรือตมกาวเหนียว มันค่อนข้างจะล่อแหลม บางทีเด็กไม่รู้ก็มองว่าอันนี้เป็นตัวอย่าง แต่เราต้องการเพียงจำลองสภาพเหตุการณ์ให้เห็นซึ่งบางทีเราต้องใช้วิธีถ่ายแบบบังเอาไว้ไม่ให้เห็นชัดเจนนัก อันนี้เป็นเงื่อนไขของการออกอากาศอยู่แล้ว อย่างเช่นกัญชา จะมานั่งชอยให้เห็นไม่ได้นะ ก็เอาแค่เห็นแฉกชั้นของมือ ให้รู้ว่าเขาทำอะไรอยู่ หรือตมกาวก็มีการถ่ายบังๆเอาไว้ เราเองก็อยากให้ภาพแสดงอารมณ์ตอนนั้นด้วย ในขณะที่เราทำได้แค่นั้น แต่ถึงกบว.จะไม่เซ็นเซอร์ เราก็ต้องถามตัวเองว่าทำไปแล้วได้ประโยชน์อะไรหรือเปล่า เพื่ออะไร ถ้าทำไปแล้วเด็กเห็น อ้อทำกันแบบนี้เองฉันทำบ้าง อย่างนี้เราก็ไม่ทำดีกว่า” (ھرรชฌ ฌมเกรียงไกร, สัมภาษณ์ , 10 พ.ค. 2539)

5.4 การใช้รูปแบบละครและการสัมภาษณ์ในการนำเสนอ

ผู้ส่งสารได้ให้เหตุผลในการเลือกนำเสนอประเด็นต่างๆ โดยใช้รูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่นนำเสนอเรื่องของการกระทำผิดโดยใช้รูปแบบละคร และใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เมื่อต้องการให้เนื้อหาที่ถูกนำเสนอมีความจริงจัง ว่าต้องใช้รูปแบบละครเพื่อเล่าถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนเพื่อลดความรุนแรงของเนื้อหาด้วยรูปแบบของละคร และเพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน ในขณะที่การสัมภาษณ์จะใช้ในการนำเสนอประเด็นที่ต้องการคำอธิบาย หรือประเด็นที่ต้องการเหตุผลของผู้ถูกนำเสนอยืนยันเนื้อหาในตอนนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบในการวิเคราะห์เนื้อหาในบทที่แล้วนั่นเอง

5.5 การเน้นประโยคด้วยตัวอักษรสีเข้มเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร

พบในคอลัมน์ดาราทาพรซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในสื่อสิ่งพิมพ์ โดยจะมีการเน้นบางประโยคด้วยตัวอักษรสีเข้ม และตัวเอน เป็นการเน้นเพื่อให้ผู้รับสารเห็นถึงการกระทำที่ไม่ดีหรือผลที่จะได้รับจากการกระทำที่เบี่ยงเบนไปนั้น เช่น “ชีวิตผมที่ผ่านมามีแต่ชั่วช้าสารเลวเป็น

ตราบาปอันน่าชะแหยง” หรือ “เอ็งคมทินเนอร์ยังจี ต้องหัดจนสากระดูกเปื้อนออกดอกน่ะแหละ ถึงจะเป็น” ซึ่งผู้ส่งสารกล่าวว่าเป็นการเน้นในส่วนที่เป็นส่วนสำคัญของเรื่องราว เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร ซึ่งการเน้นประโยคในลักษณะนี้สามารถทำให้ผู้รับสารให้ความสนใจและจดจำสารได้ดีขึ้น ดังนั้นการเน้นในประโยคใดก็ตามด้วยตัวอักษรที่ทำให้เกิดความแตกต่างจากประโยคอื่น เป็นสารที่ผู้ส่งสารเองให้ความสำคัญและคาดหวังว่าความหมายในประโยคนั้นจะทำให้ผู้รับสารให้ความสนใจและจดจำสารนั้นได้มากขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการปฏิบัติด้วย

เหตุผลเบื้องหลังกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ผู้ส่งสารใช้ในการนำเสนอประเด็นของผู้ที่เคยมีความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสาร แม้ว่ากลยุทธ์ในการนำเสนอบางประการเป็นไปภายใต้แรงกดดันจากการควบคุมทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ กบว. แต่อย่างไรก็ดีเหตุผลส่วนหนึ่งในการใช้กลยุทธ์เหล่านี้ในการนำเสนอจะเกิดจากความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ส่งสารด้วย เพราะนอกจากกลไกการควบคุมทางสังคมโดยการเซ็นเซอร์เนื้อหาแล้ว ก็จะมีกลไกภายในตัวผู้ส่งสารเข้ามาทำหน้าที่ในการเลือกรูปแบบนำเสนอต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย เหตุผลเบื้องหลังกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ผู้ส่งสารใช้ในการนำเสนอที่เห็นได้ชัดเจนคือ การป้องกันการเข้าใจผิดโดยคำบรรยายได้ภาพและการสอดแทรกข้อคิดเห็น, การชี้แจงเพื่อให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอบทนำและบทสรุปของเรื่อง, การถ่ายทำภาพไม่ให้เห็นชัดเจนเพราะเป็นข้อจำกัดในการสร้างภาพละคร(ที่พบในรายการที่มีละครประกอบ คือ รายการเปิดอกและรายการละครแห่งชีวิต) และการเน้นประโยคด้วยตัวอักษรสีเข้มเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร (ซึ่งพบในคอลัมน์ดาราวาหเรศ ที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์) ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้จะถูกใช้ในการนำเสนอภายใต้จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารและเงื่อนไขบางประการดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

และเมื่อย้อนกลับไปดูการเลือกรูปแบบนำเสนอที่ปรากฏในเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไปในบทที่แล้ว ก็จะพบว่าสอดคล้องกันกับที่พบในการศึกษาผู้ส่งสาร โดยผู้ส่งสารได้ชี้แจงถึงเหตุผลที่สนับสนุนในการเลือกรูปแบบนำเสนอเอาไว้ ซึ่งเป็นข้อยืนยันในการวิเคราะห์เนื้อหาของผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประเด็นเนื้อหา

ในการนำเสนอประเด็นหนึ่งประเด็นใดก็ตามของสื่อมวลชน จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีผลต่อการเลือกนำเสนอในประเด็นนั้นด้วยเสมอ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสารนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

6.1 ลักษณะการดำเนินงานตามหลักการผลิตงานของสื่อมวลชน

ในการผลิตและการนำเสนอรายการของสื่อมวลชนนั้นต้องอยู่บนหลักการบางอย่างซึ่งอาจจะแตกต่างกันตามลักษณะของรายการ จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะที่ใช้ในรายการต่าง ๆ พบหลักการผลิตงานดังนี้

6.1.1. นำเสนอเรื่องที่ตอกย้ำหลักการของรายการ

เป็นการตอกย้ำอุดมการณ์ของสังคมบางประการซึ่งรายการนำมาเป็น concept ในการนำเสนอ เช่นรายการเปิดอกเป็นการนำเสนอเพื่อตอกย้ำหลักการ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่ว่าจะเป็นการกระทำแบบใด ย่อมมีผลของการกระทำทั้งสิ้น กรณีที่ถูกนำมาเสนอนั้นเป็นกรณีที่มีการกระทำหรือผลของการกระทำในประเด็นหนึ่ง ๆ ที่ค่อนข้างรุนแรง ดังนั้นการนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ของรายการไม่ว่าจะเป็นกรณีของการทำความดี หรือ ความชั่วก็ตาม จะเป็นการนำเสนอในลักษณะที่เคร่งเครียดในการซักถามเพื่อที่จะดึงเอาความจริง และความรู้สึกในการกระทำ หรือผลที่ได้รับจากการกระทำของผู้ถูกสัมภาษณ์ออกมา ประเด็นที่ถูกนำเสนอในรายการจึงเป็นประเด็นของการกระทำความดีกับการได้รับผลดีตอบแทน และการกระทำชั่วกับการได้รับผลร้ายตอบแทน โดยมีละครเพื่อช่วยในการเล่าเรื่องประกอบการสัมภาษณ์ด้วย

“ สังคมทุกวันนี้เรียกร้องความยุติธรรม แล้วตอนนั้นเป่าปุ้นจิ้นกำลังดัง คนดูแล้วชอบ เห็นว่าคนทำผิดต้องถูกลงโทษ เลยได้ไอเดียว่าเราน่าจะทำรายการที่ทำให้คนเห็นถึงผลของการกระทำ ว่าถ้าเราทำไม่ดีเราจะต้องได้รับผลนั้นจากการกระทำของเรา หรือทำดีก็เหมือนกันก็ต้องได้รับผลที่ดี “ (บำเพ็ญ ชำนิบรรณการ, สัมภาษณ์, 27 เม.ย. 39)

6.1.2 หลักการนำเสนอเรื่องชีวิตของผู้มีชื่อเสียงในสังคม

เป็นหลักการหนึ่งซึ่งจะอยู่ในการนำเสนอของสื่อมวลชนเสมอ เช่นรายการละครแห่งชีวิตเป็นรายการทอล์กโชว์ที่มีละครประกอบการสัมภาษณ์ที่นำเสนอเรื่องราวของเบื้องหลังของบุคคลที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องต่อสู้กับอะไรบ้าง กว่าที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องต่อสู้ต้องผ่านอุปสรรค เป็นตัวอย่างแก่คนอื่น ๆ ได้ โดยบุคคลที่ถูกนำเสนอจะต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักและเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวงการต่าง ๆ อยู่แล้ว ฉะนั้นจุดขายของรายการคือตัวบุคคลเป็นสำคัญส่วนประเด็นการต่อสู้ในชีวิตก่อนประสบความสำเร็จเป็นปัจจัยรองลงมา หรือในคอลัมน์ดาราทาเหตก็เป็นคอลัมน์หนึ่งที่น่าเสนอเรื่องราวของบุคคลที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ในทุกสาขาอาชีพ มักจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในด้านใดด้านหนึ่ง เนื่องจาก

เป็นการลงเรื่องราวประวัติบุคคลเต็มหน้า ดังนั้นคอลัมน์นี้จึงเป็นที่สนใจของผู้อ่านอย่างมากเพราะบุคคลที่ถูกนำเรื่องราวมาลงในหน้านี้จะต้องเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในระดับหนึ่ง และยังส่งผลกระทบต่อถึงชื่อเสียงที่จะได้รับเพิ่มขึ้นจากเรื่องราวที่ปรากฏในคอลัมน์นี้

“อันดับแรกคือเขาต้องเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และสองชีวิตของเขาถือว่าเป็นประโยชน์ต่อคนอื่น ๆ แล้วก็น่าสนใจจริง ๆ เป็นจุดที่เราเลือกขึ้นมา แต่ถ้าประสบความสำเร็จโดยไม่ต้องต่อสู้ โดยที่พ่อแม่รวย อย่างนี้เราเสนอไปก็ไม่มีประโยชน์ เราไม่ทำ แต่ที่ นี่ คือหนึ่งชีวิตที่น่าสนใจ และสองคือมีประเด็นที่น่าสนใจในการที่จะต่อสู้มาถึงตรงนี้ เสนอไปแล้วมีประโยชน์ แหกของเราคือจะเป็นแถวหน้าของทุกวงการ ใครก็ได้ที่เป็นเบอร์หนึ่งของทุกวงการ เรื่องของเขาแต่ละคนมีอะไรน่าสนใจเราดึงขึ้นมา” (มาลี ปานพชร , สัมภาษณ์ 10 พ.ค.39)

6.1.3 หลักการนำเสนอเรื่องบุคคลและประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชนในช่วงเวลานั้น (current issues)

เป็นอีกหลักการหนึ่งซึ่งพบในหลักการนำเสนอของสื่อมวลชน เช่นรายการสัปดาห์สแควร์เป็นรายการประเภทปกิณฑกะบันเทิง (variety) ซึ่งมีการนำเสนอรายการโดยรูปแบบที่หลากหลาย โดยแบ่งการนำเสนอรายการออกเป็นหลายช่วง เช่น ดนตรี การสัมภาษณ์บุคคล หรือ โขมวิดีโอ ซึ่งการสัมภาษณ์นั้นจะอยู่ช่วงบุคคลเวลานี้ เป็นการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งอยู่ในความสนใจของประชาชน

“ รายการสัปดาห์สแควร์เป็นรายการทั้งสาระและบันเทิง ก็มีเรื่องของดารายู๊ด้วยและนอกเหนือจากดาราก็เป็นเคส แล้วแต่ที่เราไปเจออะไรน่าสนใจ อ่านเจอหรือมีคนมาบอก แล้วก็คิดเองด้วยว่าช่วงนี้นั้นน่าจะเล่นเรื่องอะไร” (รุ่งรัตน์ นาคสุริยะ , สัมภาษณ์ , 26 มิ.ย. 2539)

จากการวิเคราะห์ปัจจัยจากลักษณะการดำเนินงานตามหลักการผลิตงานของสื่อมวลชน พบว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการกำหนดทิศทางของประเด็นและการนำเสนอ เช่นในรายการเปิดอกที่มีหลักการนำเสนอในเรื่องของผลของการกระทำ ผู้ส่งสารจึงต้องหากรณีให้เห็นผลของการกระทำได้ชัดเจน ดังนั้นการเลือกประเด็นในการนำเสนอจึงเป็นประเด็นของผู้ที่ ทำ “ความชั่ว” หรือ “ความดี” เป็นหลัก และการนำเสนอประเด็นของสุริยัน ตักดีไธสงก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นไปตามหลักการนำเสนออย่างชัดเจน ในรายการละครแห่งชีวิตที่มีหลักการนำเสนอในเรื่องราวเบื้องหลังของผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตก็เช่นกัน ที่ผู้ส่งสารได้หยิบเอา

ประเด็นของหนู เชิญยิ้มมาทำเนื่องจากเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้หนึ่งที่ต้องต่อสู้ชีวิตอย่างมาก มายจนประสบความสำเร็จซึ่งก็เป็นไปตามหลักการนำเสนอของรายการ ในคอลัมน์ดาราทาเทรด มีหลักการนำเสนอที่คล้ายคลึงกับรายการละครแห่งชีวิตคือคอลัมน์นี้มีหลักการนำเสนอผู้ที่อยู่ในความสนใจของประชาชนหรือเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงโดยหยิบประเด็นเรื่องอดีตที่ได้ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมานำเสนอเช่นกัน ซึ่งหนู เชิญยิ้มก็เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะตรงกับหลักการนำเสนอของคอลัมน์ และรายการสี่ท่มสแควร์ที่ได้นำเสนอทั้งประเด็นของสุริยัน คักดีไธสงและหนู เชิญยิ้มนั้น มีหลักการนำเสนอในเรื่องที่หลากหลายดังนั้นไม่ว่าเรื่องใดก็ตามที่ผู้ส่งสารสามารถหยิบเอาประเด็นที่น่าสนใจมาได้ ก็สามารถนำเสนอได้และยังนำเสนอได้หลายแง่มุมอีกด้วย เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดในหลักการนำเสนอนัก

เนื่องจากหลักการนำเสนอเป็นปัจจัยที่กำหนดทิศทางของประเด็นได้ ดังนั้นผู้ส่งสารจึงอ้างถึงหลักการนำเสนอเป็นหลักในการเลือกประเด็น อย่างไรก็ตามยังคงมีปัจจัยอื่นๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกาเลือกประเด็นนำเสนออีกหลายปัจจัย

6.2 การเลือกเนื้อหาที่แปลกใหม่หรือเบี่ยงเบนไปจากสังคม

ระดับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตซึ่งเป็นความเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญปัจจัยหนึ่ง เนื่องจากรายการทอล์กโชว์ซึ่งมีหลักการนำเสนอที่ชัดเจนอยู่แล้วนั้น จะทำการเลือกประเด็นที่จะนำเสนอโดยยึดตามแนวทางของหลักการนำเสนอ ซึ่งประเด็นนั้น ๆจะเป็นประเด็นที่ถูกนำเสนอหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติอื่นๆของประเด็นนั้นด้วยว่ามีความเหมาะสมในการนำเสนอหรือไม่ด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดเนื้อหาในตอนของสุริยัน คักดีไธสง นอกเหนือจากปัจจัยเรื่องหลักการนำเสนอแล้วอีกปัจจัยหนึ่งก็คือระดับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบน ที่ทำให้ผู้ส่งสารตัดสินใจนำเรื่องราวของ สุริยัน มานำเสนอ ซึ่งเหตุผลของผู้ส่งสารในการเลือกทำประเด็นของสุริยันนั้น ไม่ได้เป็นเหตุผลที่ชื่อเสียงของสุริยันพอจะเป็นที่รู้จักของสังคมบ้างแล้ว แต่เป็นเหตุผลที่เรื่องราวของสุริยันมีความเหมาะสมกับ concept ของรายการ และเป็นเนื้อหาที่มีความรุนแรงที่สุดในประเด็นของคนทำข่าว ซึ่งผู้ส่งสารได้ให้เหตุผลไว้ว่า จุดขายของรายการเปิดอกไม่ใช่ตัวบุคคลแต่เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ ดังนั้นการที่ประเด็นของสุริยันถูกนำเสนอในรายการเนื่องจากว่าเป็นประเด็นที่มีความรุนแรงในแง่ของความประพฤติเบี่ยงเบนอย่างมาก ระดับความรุนแรงของเนื้อหาจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้รายการเลือกหรือไม่เลือกที่จะนำเสนอ และความรุนแรงของเนื้อหานี้เองที่เป็น “จุดขาย” ของรายการ หรืออาจพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่า “จุดขาย” ในแต่ละประเด็นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากในการเลือกมานำเสนอ และใน

รายการสี่ท่มสแควร์ซึ่งปัจจัยเรื่องระดับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในตอนของสุริยัน คักดีไฮสงเช่นกัน ทำให้ผู้ทำข้อมูลซึ่งเป็นผู้พบเรื่องราวของสุริยันในสื่อมวลชนอื่น และมีความเห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจจึงเสนอประเด็นนี้เมื่อมีการประชุมทีมงาน และทีมงานผู้ส่งสารเห็นด้วยและเลือกนำเสนอประเด็นนี้

ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่พบในการนำเสนอประเด็นของหนู เขิญยิ้มเช่นกัน ซึ่งความเบี่ยงเบนของประเด็นของหนู เขิญยิ้มนั้น คือการมีความประพฤติเบี่ยงเบนในเรื่องของการติดยาเสพติดและการมีอดีตที่ยากลำบากของ “ดารา” กลายเป็นประเด็นที่มีความเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคม (เป็นประเด็นที่พบได้ไม่มากนัก ที่คนดังจะมีประวัติที่ไม่ดี) ดังนั้นจึงทำให้ประเด็นมีความน่าสนใจในการนำเสนอมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารให้ความสำคัญทั้งสถานภาพปัจจุบันของบุคคลคือ “ตลก” และประเด็นเรื่องราวในอดีต ซึ่งถือเป็นความเบี่ยงเบนที่ทำให้ประเด็นนี้มีความน่าสนใจเป็นพิเศษนั่นเอง ดังนั้นปัจจัยความเบี่ยงเบนของประเด็นจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาด้วยเช่นกัน

“กรณีของสุริยันมันจะมีเนื้อหาที่รุนแรงในความรู้สึกนะตรงที่เขาฆ่าคน ถ้าเป็นประเด็นของคนที่ยิงราว ชิงทรัพย์ มันไม่น่าสนใจ เราอยากได้แบบที่เขาไปฆ่าคนเยอะ ๆ เราอยากรู้ว่าทำไมเขาถึงต้องฆ่าถึงขนาดนั้น..... ซึ่งมันเป็นเรื่องของ การตลาด ถ้าเราขายของเหมือนทั่วไป คนเขาก็ไม่ซื้อ แต่ถ้าเรามีอะไรแปลก ๆ มีสีสัน มีจุดขายที่น่าสนใจคนก็มาซื้อของเรา มันขึ้นอยู่กับว่าตรงนั้นจะเอามาขายได้ไหม บางจุดมันอาจจะธรรมดา แต่เราต้องพยายามดึงจุดที่มันน่าสนใจออกมาให้ได้ ต้องดูว่าทำยังไงถึงจะขายได้” (รวมพร ศรีสุมานันท์ , สัมภาษณ์ , 26 เม.ย. 39)

“จุดขายของตอนหนูนี้ ขายทั้งคู่ทั้งตัวบุคคลและประเด็น ใครจะไปรู้ว่าตลกจะร้องไห้กับเรื่องในอดีต ตลกเคยติดยามาก่อน ตอนนั้นเขาค่อนข้างดังเหมือนกันนะ.....” (รุ่งรัตน์ สุริยะ, สัมภาษณ์, (26 มิ.ย. 2539)

ดังนั้นความแปลกใหม่และความเบี่ยงเบนของประเด็นจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดประเด็นเนื้อหาของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในการนำเสนอ ดังที่พบจากผู้ส่งสารว่าเรื่องที่มีความเบี่ยงเบนมากเท่าใดจะเป็นที่น่าสนใจมากเท่านั้น จัดเป็นเรื่องที่แปลกใหม่ ซึ่งปัจจัยนี้เห็นได้อย่างชัดเจนในรายการที่นำเสนอเรื่องของสุริยัน คักดีไฮสง

6.3 การประเมินลักษณะความสนใจของผู้รับสาร

ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอ นั้น เป็นปัจจัยจากความเข้าใจถึงพื้นฐานความสนใจของผู้รับสารและการประเมินลักษณะความสนใจของผู้รับสาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ส่งสารกำหนดประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอขึ้นตามลักษณะการประเมินผู้รับสาร

(1) การประเมินจากลักษณะพื้นฐานของคนในสังคมไทย

“คนเรามันแปลกอย่าง ชอบที่จะเห็นความล้มเหลวของคนอื่น ชอบดูเรื่องเลวร้ายของคนอื่น ถ้าเป็นเรื่องดี ๆ ก็ธรรมดา ไม่ค่อยมีคนสนใจ ก็เลยคิดว่าตรงนี้แหละที่เอามาทำรายการได้” (บำเพ็ญ ชานิบรรณาการ , สัมภาษณ์ , 27 เม.ย. 2539)

“สื่อจะเสนอแต่ภาพลบอยู่แล้ว พยายามหาความขัดแย้ง เพราะนี่คือธรรมชาติของคน มันอาจจะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ชอบดูความพินาศของคนอื่น พอใจที่จะได้เห็นคนอื่นทุกข์กว่าเราแล้วจะได้ให้กำลังใจตัวเอง....สื่อก็คือคน คนอ่านสื่อก็คือคน เพราะฉะนั้นคนทำสื่อกับคนอ่านสื่อก็คือคนเดียวกันที่มีจิตพื้นฐานใกล้เคียงกันที่สนใจในความขัดแย้ง” (ติลก ทองวัฒนา , สัมภาษณ์ , 4 มิ.ย. 2539)

(2) การประเมินผู้รับสารโดยวัดจากความรู้สึกของผู้ส่งสาร

“อีกส่วนหนึ่งเราก็คือคนดูเหมือนกัน สมมติเราไปได้เคสที่อยากทำมากเลย แต่ถ้าเรามานั่งวิเคราะห์ตัวเองว่าเราเป็นคนดู เราจะเกิดความรู้สึกอย่างไรถ้าเราเอาคนนี้มาเชิดชู มันสามารถวัดได้จากตรงนี้ด้วย วัดจากในมุมที่ว่าทุกคนเป็นคนดู ” (วัชรี คุปตาลักษณ์ , สัมภาษณ์ , 22 ก.ค. 2539)

“ บางครั้งเราจะวัดจากความรู้สึกของเราก่อนนะ พอเราอ่านปุ๊บเรายังสะดุดเลย เราก็น่าจะเอาตรงนี้มาวัดได้นิดนึง เพราะตอนอ่านเราก็เหมือนคนอ่านคนหนึ่ง เราอ่านแล้วสะดุดก็แปลว่าเรื่องมันแรงพอ.....เราชอบตรงไหนเราคิดว่าตรงไหนน่าสนใจเราก็ใส่เข้าไปให้หมด เราวัดในฐานะคนดูได้ว่าคนดูน่าจะชอบ ” (รุ่งรัตน์ สุริยะ , สัมภาษณ์ , 26 มิ.ย. 2539)

การที่ผู้ส่งสารประเมินความสนใจของผู้รับสารนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ปรากฏในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอเช่นกัน เนื่องจากผู้ส่งสารจะใช้คุณลักษณะที่ได้จากการ

ประเมินผู้รับสารไปกำหนดแนวทางในการเลือกประเด็นนำเสนอด้วย ดังที่ผู้ส่งสารในรายการต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาได้มีการประเมินลักษณะของผู้รับสารโดยอาศัยพื้นฐานในเรื่องสังคมเดียวกัน ซึ่งทำให้ประเด็นที่ผู้ส่งสารสนใจและคาดว่าผู้รับสารจะสนใจด้วยเช่นกันถูกนำมาเสนอต่อผู้รับสาร ซึ่งในการประเมินผู้รับสารนั้นผู้ส่งสารจะประเมินจากลักษณะของคนในสังคม และโดยวัดจากความรู้สึกของผู้ส่งสารนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ส่งสารประเมินผู้รับสารเพียงแค่มุมมองของตนเองเท่านั้น โดยที่ไม่ให้ความสำคัญกับผู้รับสารตัวจริงเท่าใดนัก

6.4 คู่แข่งของรายการ

คู่แข่งของรายการเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อประเด็นเนื้อหาของรายการมาก แต่เนื่องจากว่ามีปัจจัยเรื่องเวลาในการออกอากาศซึ่งไม่ตรงกันในรายการทอล์กโชว์ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายใกล้เคียงกัน รายการเปิดออกจึงไม่มีคู่แข่งที่ชัดเจนในเวลาเดียวกัน แต่การได้ผู้ร่วมรายการซึ่งยังไม่เคยเปิดเผยเรื่องราวของตนในรายการอื่น ๆ มาก่อน ทำให้เพิ่มความน่าสนใจในประเด็นนั้น ๆ และมีผลให้ผู้รับสารติดตามในประเด็นที่ไม่เคยได้ดูมาก่อนด้วย ดังนั้นการเชิญผู้ที่มีประเด็นแปลกใหม่มาให้สัมภาษณ์ได้ก่อน จะเป็นการดึงดูดความสนใจจากผู้รับสารได้มากกว่าผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยออกในรายการอื่นมาแล้ว แต่ในขณะที่เชิญผู้ส่งสารในรายการหลัง ๆ ที่นำเอาแขกรับเชิญคนเดียวกันมานำเสนออีกก็จะเลือกนำเสนอแง่มุมอื่น เพื่อให้ประเด็นของผู้ถูกสัมภาษณ์คนเดิม ถูกทำให้มีความน่าสนใจต่างกันในแต่ละรายการ ขึ้นอยู่กับ concept ของรายการนั้น ๆ ด้วยว่าต้องการเน้นในประเด็นใด ฉะนั้นการสัมภาษณ์และคำถามในแต่ละรายการจะต่างกันไป เพื่อให้รายการของเรามีความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่ารายการอื่น เช่นรายการสี่ทุ่มสแควร์ นั้นคู่แข่งกลับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนออย่างมาก เนื่องจากผู้ส่งสารเห็นว่าการได้แขกรับเชิญที่น่าสนใจก่อนรายการอื่น ๆ ที่มีรูปแบบรายการที่ใกล้เคียงกันนั้นจะทำให้ประเด็นนั้นมีความน่าสนใจอย่างมาก และรายการนี้ดำเนินงานตามหลักการของการนำเสนอประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้คนในขณะนั้น (current issues) จึงทำให้ผู้ส่งสารต้องทำการสรรหาบุคคลหรือเรื่องราวที่มีความแปลกใหม่หรือน่าสนใจเพื่อที่จะแข่งขันกับรายการอื่น ๆ ในการดึงความสนใจของผู้รับสารให้รับชมรายการของตนเอง

“ ก็ต้องดูด้วยว่าเขาไปออกรายการอะไรมาบ้าง คู่กันในประเด็นไหน ต้องไม่เหมือนกับที่เขาเคยทำมา ประเด็นที่เราสนใจจะไม่เหมือนกัน ของเราจะเสนอในประเด็นที่ว่าอะไรที่เป็นจุดตัดสินใจให้ไปอยู่ในเส้นสีขาวหรือสีดำ จุดนี้ต่างหากที่เราต้องการนำเสนอว่า คุณคิดอะไรอยู่คุณถึงก้าวไปทำความดีหรือทำความเลว” (รวมพร ศรีสุมานันท์, สัมภาษณ์, 26 เม.ย. 39)

“คู่แข่งนี้มีอิทธิพลในการกำหนดตัวบุคคลที่จะนำมาออกรายการเหมือนกันนะ เมื่อก่อนไม่มีรายการวาไรตี้เยอะขนาดนี้ เพราะฉะนั้นพอมีเรื่องอะไรออกมาเด่นๆก็คือ หนึ่งไม่มีใครแข่งเรา สองคือพอเราติดต่อไปคนมาร่วมรายการก็ไม่ต้องเคลียร์คิว แต่พอมีรายการอื่นๆ เยอะเข้า เลยกลายเป็นว่าใครเร็วใครได้ไป ขึ้นกับกระแสขณะนั้นด้วย..... หรือถ้าไม่มีกระแสอะไรก็ทำให้ต้องหาเคสหรืออะไรที่แปลกๆ เพราะคู่แข่งมันเยอะ แล้วแต่ว่าใครจะฉีกแนว ต่างคนก็คิดกันว่าจะเล่นอะไร” (รุ่งรัตน์ สุริยะ ,สัมภาษณ์ , 5 ก.ค. 2539)

ในขณะที่ปัจจัยเรื่องคู่แข่งของรายการละครแห่งชีวิตเป็นปัจจัยที่อาจกล่าวได้ว่ามีอิทธิพลกับการกำหนดประเด็นเนื้อหาไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีคู่แข่งที่ชัดเจนในแง่ concept ของรายการที่คล้ายคลึงกัน ในกรณีของผู้ร่วมรายการเป็นคนเดียวกัน แต่ละรายการก็จะมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันไป เช่นเดียวกับรายการละครแห่งชีวิตซึ่งปัจจัยเรื่องคู่แข่งไม่ชัดเจนพอที่จะมีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาได้ เนื่องจากทีมงานผู้ส่งสารมองถึงการนำเสนอที่ต่างกันไป การนำเสนอที่ต่างกันจะไม่ทำให้ประเด็นถูกลดความน่าสนใจลง แม้ว่า จะปรากฏในรายการอื่นๆมาก่อนแล้ว

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาปัจจัยเรื่องคู่แข่งของรายการนั้น แม้ว่าผู้ส่งสารในแต่ละรายการจะมีความเห็นในเรื่องความสำคัญของปัจจัยนี้อย่างไม่เท่ากัน เช่นรายการเปิดอกและรายการละครแห่งชีวิตจะกล่าวว่าคู่แข่งของรายการไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหา นัก แต่ผู้วิจัยก็พบว่าคู่แข่งของรายการซึ่งแม้จะเป็นคู่แข่งที่ไม่ชัดเจนนักในแง่ของหลักการนำเสนอหรือเวลาออกอากาศก็ตาม แต่ก็ยังเป็นคู่แข่งของรายการในแง่ประเภทของรายการคือรายการทอล์กโชว์นั่นเอง และคู่แข่งในลักษณะนี้จะมีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นย่อยในประเด็นของบุคคลที่ถูกนำเสนอ เพื่อที่จะทำให้เรื่องราวของบุคคลเดียวกันมีความแตกต่างกัน หรือมีความน่าสนใจต่างกันไปตามแต่ประเด็นย่อยที่นำมาเสนอนั้นเอง ซึ่งผู้ส่งสารรายการสี่ทুমส์แควร์กลับให้ความสำคัญกับปัจจัยเรื่องคู่แข่งน้อยอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากมีปัจจัยในเรื่องของหลักการนำเสนอที่ไม่เน้นในประเด็นใดเป็นพิเศษนอกจากความแปลกใหม่และความน่าสนใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงทำให้ผู้ส่งสารใส่ใจกับการนำเสนอของคู่แข่ง(ทุกแง่มุม) ด้วย

6.5 ปัจจัยอื่นๆที่ไม่มีอิทธิพลหรือมีอิทธิพลน้อยมากในการกำหนดประเด็นเนื้อหา

ตามหลักการเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชนแล้ว นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัจจัยอื่นๆ เช่น ผู้รับสาร ผู้สนับสนุนรายการ เจ้าของรายการ ฯลฯ นั้นน่าจะไม่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจ

ด้วยเช่นกัน แต่จากการศึกษาผู้ส่งสารกลับพบว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาของสื่อมวลชนเท่าใดนัก ซึ่งผู้ส่งสารได้ให้ทัศนะต่อปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนี้

6.5.1 ผู้รับสาร

ผู้รับสารเป้าหมายของรายการเปิดอกคือ ครอบครัวและผู้ที่อยู่บ้านในช่วงเวลาเย็น ซึ่งเป็นเวลาในการออกอากาศของรายการเปิดอก ผู้รับสารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประเด็นเนื้อหาในรายการพอสมควร เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากผู้รับสารเป็นข้อมูลที่ทำรายการนำมาพิจารณาและนำมาทำรายการอยู่บ้าง ถ้าเรื่องราวที่ถูกบอกเล่ามานั้นมีความน่าสนใจและตรงกับ concept ของรายการ แต่อย่างไรก็ตามในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในตอนของสุริยัน คักดีโธสง นั้น ผู้รับสารเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลในการกำหนดเลย

ผู้รับสารเป้าหมายของรายการละครแห่งชีวิต คือ ครอบครัวซึ่งมีบุคคลหลายวัย และเนื้อหาที่นำเสนอมีความเหมาะสมกับผู้รับสารหลายกลุ่ม การออกอากาศในช่วงเช้านั้น กลุ่มเป้าหมายที่ผู้ส่งสารมุ่งหวังคือครอบครัวนั่นเองการนำเสนอที่ใช้บุคคลเป็นจุดขายนั้นทำให้ผู้ส่งสารพยายามเลือกสรรบุคคลผู้เป็นที่รู้จักของสังคมมาร่วมรายการ ซึ่งผู้ส่งสารต้องทำการประเมินจากผู้รับสารด้วยว่าผู้รับสารมีความต้องการรับชมเรื่องของคุณคนใดในขณะนั้น ผู้ส่งสารทำการประเมินจากการติดต่อเข้ามาทางรายการของผู้รับสารในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจดหมายหรือโทรศัพท์ และเมื่อทำข้อมูลแล้วพบว่าเรื่องราวชีวิตของคุณคนใดที่ผู้รับสารต้องการรู้จักมีความน่าสนใจและเหมาะสมในการนำเสนอ จึงทำการเชิญมาร่วมรายการ ดังนั้นผู้รับสารจึงมีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาของรายการในระดับหนึ่ง แต่ในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในตอนของหนู เชิญยิ้มนั้น พบว่าผู้รับสารเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นนี้เลย

ผู้รับสารเป้าหมายของรายการสี่ทุ่มสแควร์คือ ผู้ที่รับชมโทรทัศน์ในช่วงดึก โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างกว้าง ๆ และการนำเสนอเนื้อหาจะเข้าได้กับทุกวัย ผู้รับสารมีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาในระดับหนึ่ง ในกรณีที่ผู้ส่งสารต้องการประเด็นแปลกใหม่ และผู้รับสารได้บอกเล่าถึงเรื่องราวที่ผู้ส่งสารคิดว่าน่าสนใจให้ทราบ หรือเป็นการเรียกร้องของผู้รับสารว่าต้องการรับชมในประเด็นหนึ่ง ๆ ในการนำเสนอประเด็นของสุริยัน คักดีโธสง ในรายการสี่ทุ่มสแควร์เป็นครั้งที่สองนี้ ผู้ส่งสาร (พิธิกร) ได้กล่าวให้ทราบแล้วว่า เป็นเพราะมีผู้ชมจำนวนหนึ่งเรียกร้องเข้ามาให้นำมาออกอากาศอีกครั้งนั่นเอง ดังนั้นสำหรับการนำเสนอในครั้งนี้ ผู้รับสารเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดประเด็นในการนำเสนอเช่นกัน ในขณะที่การนำเสนอครั้งแรกนั้นผู้รับสารเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นนี้เลย

จากการศึกษาพบว่าผู้รับสารไม่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอ ทั้งการนำเสนอประเด็นของสุริยัน ตักดีไฮสงในรายการเปิดอกและสี่ท่มสแควร์ หรือการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มในรายการละครแห่งชีวิต

6.5.2 ผู้สนับสนุนรายการ

ผู้สนับสนุนรายการนั้นไม่มีผลในการกำหนดเนื้อหาของรายการ เนื่องจากว่ารายการมี concept ที่ชัดเจนอยู่แล้ว การสนับสนุนรายการอยู่ที่กลุ่มผู้รับสารซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของผู้สนับสนุนรายการเท่านั้น ว่าผู้รับสารเป้าหมายสนใจรายการมากน้อยเพียงใด (ทราบได้จากการสำรวจอัตราของผู้ชมรายการ) อีกส่วนหนึ่งคือรูปแบบของรายการเป็นรายการทอล์กโชว์ ซึ่งรายการประเภทนี้จะไม่ได้พบเห็นผลิตภัณฑ์ของผู้สนับสนุนรายการมากเหมือนในรายการที่มีลักษณะเน้นความงาม, การแต่งกาย หรือรายการที่ต้องมีอุปกรณ์ประกอบในการดำเนินรายการ เมื่อผู้สนับสนุนรายการเห็นว่ารายการออกอากาศในเวลาของกลุ่มเป้าหมายของสินค้าเปิดรับชม และ concept รายการมีความน่าสนใจต่อผู้รับสาร เมื่อตกลงที่จะสนับสนุนรายการแล้วประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอจะเป็นหน้าที่ของทีมงานผู้ผลิตรายการ โดยที่ผู้สนับสนุนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับของการเลือกประเด็นเนื้อหาเลย

6.5.3 เจ้าของรายการ

เจ้าของรายการ หรือ เจ้าของบริษัทผู้ผลิตรายการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการทำรายการในชั้นการเสนอรูปแบบรายการเพื่อให้อนุมัติเท่านั้น แสดงถึงการยอมรับในรูปแบบและลักษณะของรายการอยู่แล้ว ในส่วนของประเด็นต่างๆที่รายการนำมาเสนอต่อผู้รับสารนั้นจะเป็นไปตาม concept ที่ได้นำเสนอไป ซึ่งเจ้าของรายการไม่ได้เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจด้วยประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอในแต่ละตอนของรายการนั้นจะเป็นหน้าที่ในการเลือกสรรของทีมงานของรายการเท่านั้น

6.5.4 ปัจจัยอื่นๆ

ในประเด็นของหนู เชิญยิ้ม เป็นประเด็นที่ผู้ส่งสารจัดว่าน่าสนใจและเป็นตัวอย่างของบุคคลที่เอาชนะอุปสรรคมาได้จนประสบความสำเร็จ แม้ว่าเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาของหนู เชิญยิ้มจะเป็นประเด็นของความประพฤติที่เบี่ยงเบน อย่างการติดยาเสพติดหรือติดการพนัน แต่ไม่ได้เป็นปัญหาในการนำเสนอ ซึ่งการทำละครในส่วนของกาเสพหาเสพติดหรือเล่นการพนันของหนู เชิญยิ้ม เป็นส่วนที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการนำเสนออย่างมาก เนื่องจาก

อาจจะเกิดผลเสียได้มากกว่าผลดี ซึ่งตามปกติผู้ส่งสารจะระมัดระวังในกรณีที่ต้องเสนอภาพเช่นนี้ อยู่แล้ว แม้ว่าจะมี กบว.เป็นผู้ดูแลความเหมาะสมของเนื้อหาอยู่ในขั้นตอนสุดท้ายก่อนการออก อากาศ แต่ผู้ส่งสารเองได้ตระหนักถึงความสำคัญในส่วนนี้ด้วย ในการนำเสนอประเด็นที่ล่อ แทลมนั้นผู้ส่งสารจะทำการคัดเลือกสิ่งที่เหมาะสมในการนำเสนอไว้ และตัดส่วนที่ไม่เหมาะ สมออกไป หรือใช้วิธีการนำเสนอที่จะไม่เกิดผลเสียได้ ฉะนั้นปัจจัยเรื่องแรงกดดันทางสังคม อื่น ๆ อย่างเช่น การควบคุมของกบว.จึงไม่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหา แต่มีอิทธิพลใน แ่งของวิธีการนำเสนอในส่วนของละคร ซึ่งในรายการเปิดออกนั้นได้นำเสนอเรื่องราวของบุคคลที่ มีความประพฤติเบี่ยงเบนที่ค่อนข้างรุนแรง (ตามหลักการนำเสนอ) ดังนั้นนอกจากผู้ส่งสารจะทำ หน้าที่ในขั้นตอนการผลิตอย่างระมัดระวังเพื่อที่จะไม่ให้เกิดผลเสียจากการนำเสนอได้แล้ว กบว .จะทำหน้าที่ควบคุมความเหมาะสมของเนื้อหาและภาพที่จะปรากฏต่อสายตาผู้ชมด้วย ซึ่งโดย หลักการของรายการแล้วทำให้รายการเปิดออกถูกควบคุมจาก กบว.มากกว่าในรายการอื่นๆ ฉะนั้น ปัจจัยจากการควบคุมของกบว.จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดเนื้อหาในการนำเสนอ และวิธีการนำ เสนอในระดับหนึ่ง หรือในรายการสี่ทุ่มสแควร์มักจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ กบว.มากนัก เนื่องจากเป็น รายการสัมภาษณ์โดยไม่มีละครประกอบ จึงลดปัญหาในการถูกเซนเซอร์ลงไปได้บ้าง อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งสารจะระมัดระวังในการผลิตอยู่แล้ว ดังนั้นการถูก กบว.เซนเซอร์จึงเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก รวมทั้งในตอนของสุริยัน ศักดิ์ไธสง และหนู เชิญยิ้มด้วย

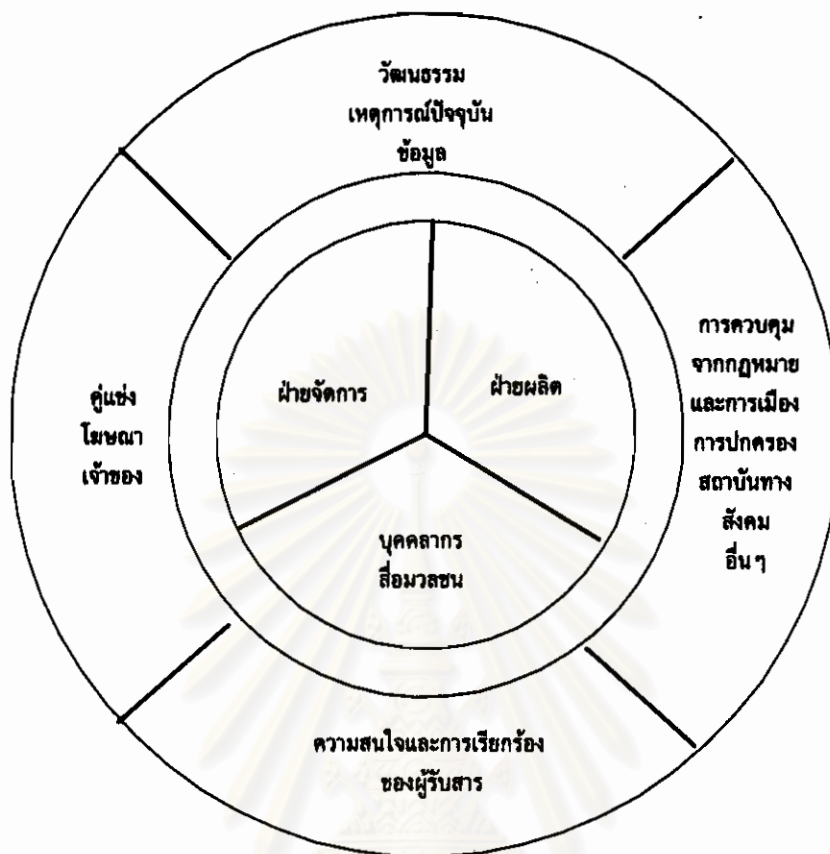
ปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอ นั้น จากการ ศึกษาพบว่าผู้ส่งสารในรายการต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ผู้ส่งสารเพียงคนเดียว นั้น ต่างก็มีความคิดเห็นที่คล้าย คลึงกันในการเลือกประเด็นมานำเสนอเพื่อเป็นจุดขายของรายการนอกเหนือจากปัจจัยสำคัญเรื่อง หลักการนำเสนอของรายการที่ทำให้ทิศทางในการกำหนดประเด็นเนื้อหามีความชัดเจนมากขึ้น ไม่ ว่าจะเป็นผู้ส่งสารรายการเปิดออกที่มีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นของสุริยัน ศักดิ์ไธสงนั้นเป็นประเด็น ที่รุนแรงในความรู้สึกซึ่งถือเป็นจุดขายในการนำเสนอได้ หรือผู้ส่งสารรายการละครแห่งชาติที่มี ความคิดเห็นว่าสถานภาพของหนู เชิญยิ้มเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจในขณะนั้น หรือผู้ส่งสาร รายการสี่ทุ่มสแควร์ที่มีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นของสุริยันเป็นประเด็นที่แปลกใหม่และไม่มีใครนำ เสนอมาก่อน และผู้ส่งสารคอลัมน์ดาราทาพรที่มีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นของหนู เชิญยิ้มเป็น ประเด็นของผู้ที่มีชื่อเสียงและมีเรื่องราวที่น่าสนใจ ซึ่งความคิดเห็นของผู้ส่งสารต่อประเด็นที่นำ เสนอนั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง “จุดขาย” ของรายการในการเลือกนำเสนอประเด็นนั้นๆ ได้ ส่วนหนึ่ง ในปัจจัยจากการประเมินผู้รับสารและคู่แข่งของรายการนั้นก็ยังมีอิทธิพลต่อการกำหนด ประเด็นเนื้อหาอยู่ไม่น้อย ส่วนปัจจัยอื่นๆ เช่นปัจจัยจากผู้รับสาร เจ้าของรายการ ผู้สนับสนุน รายการนั้น มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาในตอนที่ยังรายการเหล่านี้ได้นำเสนอน้อยมาก หรือบางปัจจัยนั้นไม่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นนี้เลย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อดูจากกระบวนการ

การผลิตงานของสื่อมวลชนประกอบด้วยแล้วนั้น จะพบว่าปัจจัยต่างๆ ที่ผู้ส่งสารกล่าวว่าไม่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาที่นำเสนอ นั้น จะมีอิทธิพลในระดับที่สูงขึ้นไปตามโครงสร้างสังคมนั่นเอง

จากการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอ พบว่าปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหานั้น มีความเกี่ยวพันกันอยู่ทั้งสิ้น ซึ่งไม่อาจวิเคราะห์แยกขาดจากกันได้โดยสิ้นเชิง อีกทั้งยังไม่อาจบอกได้ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยใดได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ไปพร้อมๆ กันจึงจะได้ภาพของการกำหนดประเด็นเนื้อหาที่ครอบคลุมและชัดเจน ซึ่งอาจเขียนเป็นแผนภาพเพื่อจะได้มองเห็นภาพรวมของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาได้ดังนี้

ตามแบบจำลององค์การสื่อมวลชนภายใต้แรงกดดันทางสังคมของ McQuail ที่ได้แสดงปัจจัยที่มีผลต่อผู้ส่งสาร หรือองค์การสื่อมวลชน ซึ่งได้รับความกดดันและผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การในการกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชนนั้น เมื่อใช้แนวคิดนี้มาใช้อธิบายปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจของสื่อมวลชนที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้น พบว่านอกจากปัจจัยเรื่องหลักการนำเสนอที่เป็นปัจจัยภายในองค์การซึ่งเป็นแรงกดดันหนึ่งทางโครงสร้างและหน้าที่ขององค์การแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆ เป็นแรงกดดันรอบๆ ด้านที่มีผลต่อการเลือกนำเสนอประเด็นเนื้อหาเหล่านี้อีกด้วย คือ ระดับความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีต สถานภาพในปัจจุบัน หรือความเบี่ยงเบนของประเด็นซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและเหตุการณ์ปัจจุบันที่ทำให้ประเด็นเหล่านี้ถูกเลือกนำเสนอ

ในส่วนของแรงกดดันทางเศรษฐกิจนั้นก็ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประเด็นนำเสนอเช่นกัน ที่เห็นได้ชัดเจนคือปัจจัยเรื่องคู่แข่ง ส่วนปัจจัยอื่นๆ เช่น โฆษณา หรือเจ้าของรายการนั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอยู่ในระดับสูงกว่านี้คือระดับของโครงสร้างขององค์การหรือมีผลกระทบตั้งแต่รูปแบบการจัดการในขั้นต้นแล้ว ดังนั้นจึงพบว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่มีผลโดยตรงต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาในแต่ละตอนเนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการกำหนดทิศทางของการนำเสนอโดยรวมตั้งแต่แรกแล้ว ส่วนปัจจัยจากผู้รับสารนั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาอยู่บ้าง แต่ในประเด็นที่ได้ทำการวิเคราะห์นี้ไม่พบว่าผู้รับสารมีผลต่อการเลือกประเด็นเนื้อหาแต่อย่างใด มีเพียงการประเมินผู้รับสารจากผู้ส่งสารเท่านั้น ที่ทำให้ผู้ส่งสารเข้าใจว่าเป็นปัจจัยจากผู้รับสารที่มีส่วนในการกำหนดประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอ เนื่องจากผู้ส่งสารใช้มุมมองของตนเองในฐานะของผู้รับสารมาประเมินลักษณะความน่าสนใจของเนื้อหา ดังนั้นผู้รับสารตัวจริงจึงไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาเท่ากับผู้รับสารที่กำหนดขึ้นเองของผู้ส่งสาร

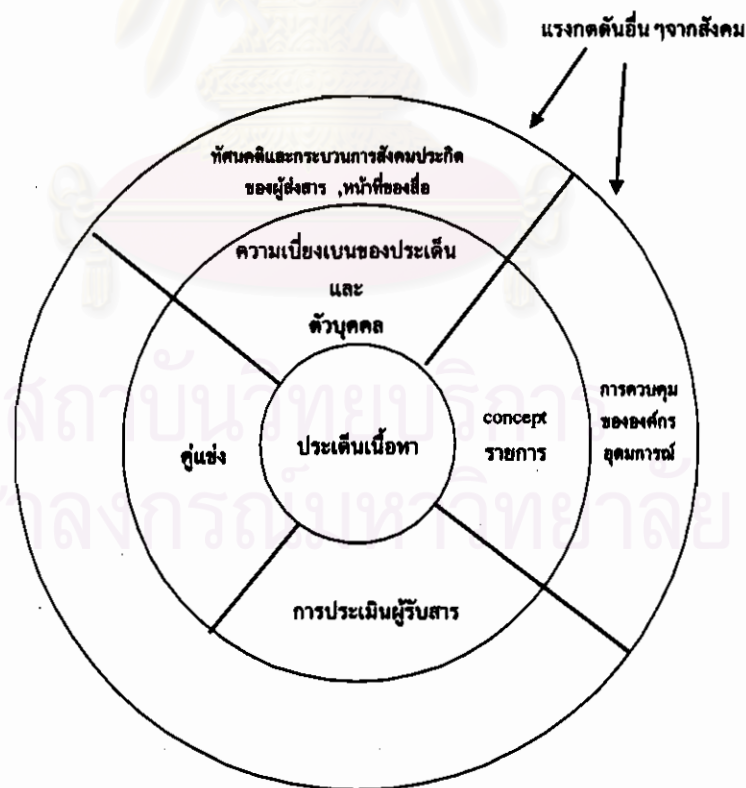

ในส่วนของแรงกดดันทางสังคมนั้นเป็นแรงกดดันที่แฝงเร้นอยู่ในรูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น อันถือว่าเป็นหน้าที่หนึ่งของสื่อมวลชน ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงมีส่วนผลักดันให้เกิดเนื้อหาของผู้ร้ายกลับใจและภาพลักษณ์ของวีรบุรุษในแบบผู้ร้ายกลับใจนั่นเอง ส่วนแรงกดดันทางสังคมอื่นๆ เช่นการควบคุมจากกฎหมายหรือสถาบันทางสังคมอื่นๆนั้น เป็นปัจจัยที่มีผลในเชิงโครงสร้างมากกว่าส่วนประกอบย่อยดังเช่นการกำหนดประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอในแต่ละตอน แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาโดยตรงนี้ก็จะเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบอยู่ด้วยในลักษณะซ้อนทับกัน จึงทำให้มองเห็นปัจจัยเหล่านี้ได้ไม่ชัดเจนนัก

นอกเหนือจากการอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชนภายใต้แนวคิดของ McQuail แล้ว ยังอธิบายได้ด้วยแนวคิดของนักวิชาการด้านการสื่อสารอีกหลายคน ที่มองว่าเนื้อหาของสื่อเป็นตัวแปรตามของสิ่งเหล่านี้ (Pamela J. Shoemaker และคณะ. 1984)

1. หน้าที่อันเป็นกิจวัตรของสื่อ
2. กระบวนการสังคมนะปรกิตและทัศนคติของสื่อมวลชน
3. แรงกดดันทางสังคมหรือองค์กร
4. หน้าที่ของอุดมการณ์

ซึ่ง Shoemaker และคณะได้ให้ทัศนะไว้ว่านักทฤษฎีด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจใช้แนวคิดนี้ในการศึกษาเนื้อหาที่แสดงความเบี่ยงเบนที่ปรากฏในสื่อมวลชนได้ ดังนั้นเมื่อใช้แนวคิดนี้มาอธิบายถึงปัจจัยในการกำหนดประเด็นเนื้อหาเรื่องภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจแล้ว จะพบว่าคุณลักษณะต่างๆข้างต้นนี้ล้วนมีอิทธิพลต่อเนื้อหาที่ได้นำเสนอทั้งสิ้น ซึ่งจากการศึกษาผู้ส่งสารนั้น นอกจากจะสามารถอธิบายถึงแรงกดดันทางสังคมที่ได้กล่าวไปแล้ว สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจนี้ก็คือ ทัศนคติของสื่อมวลชน ที่ผู้วิจัยได้พบว่าทัศนคติของผู้ส่งสารในรายการที่ทำการศึกษานั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อเนื้อหาที่ปรากฏในรายการ ซึ่งเมื่ออาศัยทั้ง 2 แนวคิดนี้มาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหาในการนำเสนออาจเสนอภาพรวมของปัจจัยต่างๆได้ดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเลือกประเด็นเนื้อหาในการนำเสนอ

จากแผนภาพแสดงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาภาพ
 ลักษณะของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็น
 เนื้อหานั้นมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเกี่ยวเนื่องกัน ปัจจัยที่อยู่นอกสุดต่างก็มีอิทธิพลต่อปัจจัย
 ด้านในเข้ามาเรื่อย ๆ จนถึงเนื้อหาที่ปรากฏในการนำเสนอ หรืออาจจะอธิบายได้ว่าปัจจัยด้านใน
 สุดก็ถูกครอบงำโดยอิทธิพลของปัจจัยอื่น ๆ ที่อยู่ด้านนอกออกไปนั่นเอง ดังนั้นปัจจัยเหล่านี้จะส่ง
 ผลต่อกันเป็นทอดต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหา นี้ แผนภาพที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนี้ได้นำเอาแนว
 คิดของ McQuail ที่อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อองค์กรสื่อมวลชนซึ่งก็ส่งผลไปยังเนื้อหาของสื่อมวล
 ชนด้วย และแนวคิดของ Pamela J. Shoemaker และคณะ (1984) ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อ
 การนำเสนอเนื้อหาความเบี่ยงเบน มาร่วมในการอธิบายผลการวิเคราะห์ในเรื่องปัจจัยที่เข้ามา
 เกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณะของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจซึ่งเป็นปัจจัยระดับย่อย เนื่องจาก
 เกี่ยวข้องเพียงเรื่องการกำหนดประเด็นเนื้อหา อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัจจัยระดับโครง
 สร้างก็ย่อมจะส่งผลต่อการกำหนดประเด็นเนื้อหาด้วยเช่นกัน ดังนั้นแนวคิดของนักวิชาการทั้ง
 สองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการนำมาอธิบายร่วมกัน

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย